

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

AMTSUDGAVEN
af
DANMARKS RIGES BREVE

udgivet af
DET DANSKE SPROG- OG LITTERATURSELSKAB
under ledelse af
FRANZ BLATT

Fyen og Lolland-Falster

2. del 5. hefte

1315-1322

ved
C. A. CHRISTENSEN

EJNAR MUNKSGAARD
KØBENHAVN

1957

1315. 28. april. Ribnitz.

267

Grev Johan 3. af Holsten pantsætter alt, hvad han ejer i Vardesyssel, Stavrby og Avlby og noget gods i Holsten til sin broder, grev Gerhard 4., som pant for betalingen af grev Gerhards fædrene arv, som grev Johan 3. har afkøbt ham.

Original i Schwerin.

Johan, af Guds nåde junker af Holsten, Stormarn og Schauenburg, til alle, der ser dette brev, hilsen evindeligt med Gud.

Alle skal vide, at vi har lovet den velbyrdige mand, vor broder, herr Gerhard, af samme nåde greve af Holsten, for hele hans herredømme i det fornævnte Holsten og Stormarn og overalt, hvor det end ellers er beliggende og tilhører ham, efter vor fader og for hans gods i Vardesyssel og alt hans øvrige gods i Danmark med vasaller, stæder, borge og de enkelte befæstninger i det nævnte herredømme, alt gods med al ret, i store og små sager, og med alt det tilliggende, med hvad navn det end nævnes, som han har solgt til os, at der skal betales ham 7000 mark rent sølv i kølnsk vægt, nemlig således, at vi skal betale alle vor faders kreditorer og inddrive de fordringer, som tilkom ham, og de skal tilhøre os. For 3000 mark rent sølv af denne sum pantsætter vi samme vor broder nedennævnte gods, nemlig alt vort gods i Vardesyssel, Stavrby og Avlby i Danmark, værd 210 mark rent sølv i årlig afgift, og i Holsten vore besiddelser i nedennævnte landsbyer, nemlig Bilten, Grossenbrode, Dodow, Brothen og Bargtheide¹), værd 240 mark lybsk i årlig afgift, med al ret i store og små sager, således som vi har besiddet det, at besidde frit, indtil det lovligt tilbagekøbes af os fra ham; og hvis det yder mindre årligt, er vi pligtige at yde ham tillæg til den nævnte sum; og hvis det yder mere, forpligter vor fornævnte broder sig til at tilbagegive os det, således at denne vor broder for hver ubetalte 100 mark sølv skal hæve 10 mark sølv årligt af de nævnte besiddelser, og de skal fragå i hovedstolen.....

1315. [28. april?]¹).

268

Grev Johan 3. af Holsten giver sit samtykke til, at hans broder, grev Gerhard 4., har overdraget grev Nicolaus af Schwerin det gods i Danmark og Holsten, som han havde pantsat sin broder.

1. Udtog af Hvitfeldt:

Grev Johan samtykkede også i dette, at grev (Nicolaus)²) af Schwerin fik fornævnte gods i pant for 3000 mark.

2. *Registratur hos Stephanius:*

Om det at grev Johan af Holsten samtykkede i, at hans broder grev Gerhard oplod grev N(icolaus) af Schwerin nedenfor skrevne gods. 1315.

1) brevet er sikkert udstedt samtidig med nr. 266 og 267. — 2) (Nicolaus), Gerhard Hvitfeld.

282

1315. 21. juni.

Torsten Køgemester pantsætter til Folmer Arnoldsen en gård i Rørbæk.

Referat i Eline Gøyes jordebog.

Først et brev, at Torsten Køgemester pantsætter til Folmer Arnoldsen en gård i Rørbæk, som Esbern Larsen skødede ham på Musse herredsting for 12 mark lybske penge, dog på den betingelse, at kan han løse samme gård for fornævnte pengesum på det nærmest kommende ting før midsommer, da skal han have gården igen. Givet lørdag før St. Hansdag 1315.

283

1315. 24. juni.

Biskop Peder af Odense overdrager prioren i Odense Knudskloster jurisdiktionen i alle sager, verdslige og gejstlige, manddrab dog undtaget, over alle klostrets undergivne i Odense stift.

Afskrift i Odensebogen.

Broder Peder, af Guds nåde biskop i Odense, til sine elskede sønner i Kristus herr Jens, prior i Odense, og hele kapitlet sammesteds, hilsen og oprigtig kærlighed med Gud.

Den inderlige kærlighedsfølelse, som vi særligt nærer overfor Eders kloster, tilskynder os til og vort embedes myndighed opfordrer os til på frelsebringende måde at sørge for Eders ro, så meget som vi kan. Derfor har vi til Eder, herr prior og til Eders efterfølgere til enhver tid skænket evindeligt og frit overladt alle vor kirkes sager vedrørende Eders undergivne i vort stift, såvel åndelige som verdslige, der hører til vor kirkes jurisdiktion, med undtagelse af manddrabssager, som vi ønsker forbeholdt vor offentlige pønitentiar, idet vi i enhver henseende ønsker, at de nævnte undergivne

for fremtiden ikke på nogen måde skal svare nogen af vore provster, officialer, ombudsmænd eller sammes stedfortrædere i vort eller nogensomhelst andens navn for de fornævnte sager, men kun Eder. Vi forbyder ikke destomindre strengt fornævnte provster, officialer, ombudsmænd og vore fogeder, af hvilken stilling de end måtte være, at nogen af dem besværer, på nogen måde foruroliger eller krænker Eders fornævnte undergivne imod denne friheds nåde, som vi har bevilget Eder, såfremt de vil undgå ulydighedens Stempel. Til vidnesbyrd herom er vort segl hængt under dette brev. Givet i det Herrens år 1315 St. Hansdag.

1315. 30. juni¹).

287

Fru Ingefred af Nebbe, enke efter Peder Nielsen af Tåsinge, pantsætter jordegods i Bredetved til Sorø kloster, der efter hendes død skal tilfalde klostret som sjælegave for hende selv og hendes ægtefælle.

Referat i Sorø gavebog.

(a.):

Fornævnte Ingefred pantsatte dette gods med alt dets tilliggende til klostret ti år før denne gave for 20 mark rent sølv i kølnsk vægt, som hendes ægtefælle, herr Peder Nielsen, havde testamenteret til klostret for sin sjæls skyld med det vilkår, at (hvis)²) hun ikke tilbagekøbte det, mens hun levede, skulde det senere, efter hendes død, blive ved klostret til evindeligt eje og almisse for hendes egen, hendes ægtefælles og alle hendes forfædres sjæle, også hvis det oversteg de nævnte penge i værdi. Desuden overdrog hun klostret oppebørslen af dets frugter i pantsætningstiden, især til sin sjæls og alle de fornævntes frelse. I det Herrens år 1315 dagen efter de hellige apostle Petrus' og Paulus' dag.

(b.):

Den velbyrdige dame fru Ingefred af Nebbe, datter af Toke, enke efter herr Peder Nielsen af Tåsinge, gav til Vor Frue kloster i Sorø for sin ægtefælle, den nævnte herr Peders, og sin egen sjæls frelse 200 mark penge i gængs mønt til en værdi af 20 mark rent sølv i kølnsk vægt; og for dem pantsatte hun klostret alt sit gods i Bredetved, løst og fast, med alt dets tilliggende med det vilkår, at det, hvis hun ikke tilbagekøbte det i sine levedage, derefter skulde gå over til klostret til evindeligt eje, og hvis det oversteg fornævnte pengesum, skulde det dog alligevel overgå til klostret.

til evig besiddelse og ejendom som hendes fri gave med lovlig skødning, med de i mellemtiden forfaldne afgifter, som hun bestemte ikke skulde fragå i hovedstolen, men tjene til evig almisse for hende selv og alle hendes slægtninge.

1) i Sorø gavebog findes to referater af Ingefred af Nebbes gavebrev til klostret. Det ene (a) er dateret: 1315 dagen efter de hellige apostle Peters og Pauls dag, mens det andet (b) kun kan dateres ved en tilbageregning fra skødebrevet 1324, se DRB II 9 nr. 161, hvor det siges, at skødningen fandt sted 1324 *efter 11 års forløb* — gavebrevet skulde da være udstedt i 1314. Da intet ellers i de to referater tyder på, at der har været mere end eet gavebrev, skyldes forskellen i årsangivelsen sikkert en unøjagtighed i udregningen af de mellemliggende år. — 2) indsat efter (b).

295 1315. [Før 8. september]. Tranekær.

Kong Erik 6. Menved slutter forlig med grev Gerhard 3. af Rendsborg.

1. *Udtag af Hvitfeld:*

Imellem ham og hans svoger, grev Gerhard af Rendsborg, blev der sluttet følgende forlig: Alt det, som er sket mellem kongen og hans (grevens) folk indtil denne dag, hvilken sag det end kan være, skal være dødt og klart afgjort. Greven skal bistå ham med al sin magt, og kongen skal beskytte og forsvare ham, som en herre bør gøre mod sin tjener. De valgte grev Otto af Hoya til voldgiftsmand herom. Krævedes der yderligere garantier, skulde det stå til ham at bestemme det. Givet i Tranekær.

305 1315. 11. november.

Roskildekanniken herr Daniel giver to lybske borgere fuldmagt til at sælge et hus, han ejer i Lübeck.

Referat i Ober Stadtbuch (Lübeck).

Det skal man vide, at præsten Herman v. Sconenborne af herr Dietrich Teste, præst, og Johan Stephani købte et hus, der tilhørte deres onkel herr Daniel, Kannik i Roskilde, beliggende i Herzengrube¹⁾ ... Og herr Daniel selv sendte et åbent brev, bekræftet med sit og Nykøbingborgernes segl, der bevidnede, at de fornævnte herr Dietrich og Johan havde fuldmagt i hans navn.

1) Herzengrube = *fossa ducis* (Lüb. UB. III reg.).

1315. 23. november. Tranekær.**307**

Kong Erik 6. Menved giver borgerne i Rostock forskellige privilegier på Skånemarkedet.

Original i Rostock.

... Givet på vort slot Tranekær i det Herrens år 1315 den hellige pave og martyr Clemens' dag i vor nærværelse.

1315. 28. november. Tranekær.**308**

Kong Erik 6. Menved stadfæster herr Erik af Langelands enke fru Sofies gave til Roskilde Agnete kloster af jordegods, som hun har arvet efter Erik 4. Plovpennings døtre, Jutta og Agnes.

Original i Rigsarkivet.

Erik, af Guds nåde de Danskes og Venders konge, til alle, der ser dette brev, hilsen evindeligt med Gud.

Alle skal vide, at vor frænde den velbyrdige fru Sofie, enke efter herr Erik, fordum herre af Langeland, personlig i vor nærværelse for sin, sin elskede ægtefælles og sine afdøde forfædres sjæle frit gav og lovligt skødede, uden omsvøb og endeligt til St. Agnete kloster i Roskilde af dominikanernes orden i broder Knuds, samme ordens provincials, hænder alt sit gods beliggende på Sjælland, Skelskør undtaget, løst og fast, landsbyer, agre, enge, fiskevande, skove, møller og søer med alle tilliggender, tilhørende fru Sofie selv ved arv efter hendes søstre, de velbyrdige frøkener Jutta og Agnes, og ydermere alt hendes gods på Als med al ret, som hun har til det, at besidde evindeligt. Dertil lovede ovennævnte fru Sofie, at hun hurtigst muligt vil skøde alt godset selv eller ved sit lovlige sendebud på Sjællands landsting og oplade det helt til klostrets prælater og prokuratorer. Vi bekræfter derfor evindeligt med vort segls værn denne gave og skødning, der er sket for os, som rigtig og from og i ingen henseende i strid med landets love, således som vi med kyndige folks råd har konstateret. Dette er forhandlet i vor nærværelse på vort slot Tranekær under tilstedeværelse af herr Valdemar, hertug af Sverige, herr Guido, vor kansler, de herrer Peder Mule af Bæg, Ingvar Hjort, Jakob Flæb, Niels kaldet Munk, Peder Brun, den nævnte frues foged, og mange andre velbyrdige og gode mænd. Givet på vort fornævnte slot i det Herrens år 1315 fredag efter St. Katrine, jomfru og martyrs dag.

309 1315. 28. november. Tranekær.

Kongens kansler Guido, Peder Mule af Bæg og flere bevidner, at fru Sofie, enke efter herr Erik af Langeland, i kongens nærværelse skødede til St. Agnete kloster i Roskilde alt jordegods på Sjælland, som hun havde arvet efter kongedøtrene Jutta og Agnes, dog med undtagelse af Skelskør, og dertil alt det gods, hun havde på Als.

Original i Rigsarkivet.

Guido, de Danskes berømmelige konges kansler, Peder Mule af Bæg, Ingvar kaldet Hjort, Jakob Flæb, Niels, kaldet Munk og Peder kaldet Brun, til alle, der får dette brev at se, hilsen med alles frelser.

Vi bevidner ved dette brevs ordlyd, at vi har været nærværende og hørt, dengang den velbyrdige frue Sofie¹⁾, enke efter herr Erik, fordum herre af Langeland, personlig i nærværelse af den stormægtige fyrste, vor herre, de Danskes berømmelige konge til frelse for sin og sin elskede ægtefælle og sine afdøde forfædres sjæle frit gav og lovligt skødede, uden omsvøb og endeligt, uden nogen undtagelse og betingelse, til St. Agnete kloster i Roskilde, af dominikanernes orden, i broder Knuds, samme ordens provincials, hænder alt sit gods, beliggende på Sjælland, Skelskør undtaget, løst og fast, landsbyer, agre, enge, søer, fiskevande, skove og møller med alt tilbehør, tilhørende fru Sofie selv som arv efter hendes søstre, de velbyrdige frøkener Jutta og Agnes, og ydermere alt sit gods på Als med al ret, som hun har til det, at besidde evindeligt. Dertil lovede den fornævnte frue, at hun hurtigst muligt vilde skøde alt sit gods til fornævnte kloster selv eller ved sit lovlige sendebud på Sjællands landsting og oplade det helt til klostrets prælater og prokuratorer. Til vidnesbyrd herom er vore segl hængt under dette brev. Givet på Tranekær slot i det Herrens år 1315 fredag lige efter St. Katrine jomfruens dag.

1) jf. nr. 308.

311 1315. 14. december. Nyborg.

Hertug Erik 2. af Sønderjylland slutter forlig med kong Erik 6. Menved.

1. *Udtag af Hvitfeld:*

Denne forhandling, som skete i Nyborg, mellem kong Erik og hertug Erik af Sønderjylland, lyder således:

At år 1315, dagen efter jomfru Lucies dag, blev der sluttet forlig således i Nyborg, at al den kiv, trætte og misforståelse, som har været imellem

dem, af hvad årsag det end kan være, skal være endt. Kongen har valgt tre personer til voldgiftsdommere, og han tre. Kong Erik tog hertug Erik af Sverige, grev Otto af Hoya og et hundrede riddere og riddermandsmænd med dem. Hertugerne (?) tog hertug Erik af Sachsen og grev Henrik af Schwerin og et hundrede riddere og riddersmandsmænd på sin side. Hvad de seks eller fire voldgiftsdommere kan sige om deres beskyldninger, derved skal det blive. Disse voldgiftsdommere skal mødes i Assens på Fyn førstkommende St. Mikkelsdag. Kan nogen ikke komme, da må han, som havde taget denne, tage en anden i hans sted. Disse seks eller fire skal sværge os en ed, at de ikke skal forlade Assens, før de i mindelighed eller med retten har bragt striden imellem os til afslutning. Vore høvedsmænd skal på begge sider holde godt naboskab, for at der ikke skal gives årsag til misforståelser. Opstår der nogen trætte i mellemtiden, skal den også forelægges de fornævnte betroede dommere. Biskop Jens af Slesvig og Jens af Ribe er tillige med deres slægt og venner indbefattet i dette forlig. Vi skal ikke beskytte eller hjælpe kongens fredløse mænd. Vi skal tjene kongen med 100 heste i den krig, han har med markgreverne, til den er afsluttet; vi skal føre dem til Grevesmühlen på vor bekostning, kongen skal erstatte dem den skade, som de måtte lide. For dette er hertug Erik af Sachsen, Claus Bønstrup, Thomas Alsing, drost, Otto Pogwisch, Johan v. Wedel, riddere, og Knud Friis gået i borgen.

2. Registratur hos Stephanus:

Forhandling i Nyborg mellem kongen og hertug Erik af Jylland. 1315.

1315. 14. december. Nyborg.

313

Kong Erik 6. Menved, hertug Erik af <Sverige> og 75 af kongens forlovere ved det forlig, han sluttede med hertug Erik 2. af Jylland i Nyborg 1315 14. december, lover at holde forliget, og at 21 forlovere, som endnu ikke har afgivet deres løfte, vil gøre dette 18. december i Tyrstrup kirke.

1. Udtog af Hvitfeld:

Erik, af Guds nåde de Danskes og Venders konge, og Erik, <af Guds nåde> hertug af <Sverige>, hilsen til alle o. s. v. evindeligt med Gud.

Alle skal vide, at vi og den ædle mand, herr Otto, greve af Hoya, vor elskede måg, drost Niels Olufsen, Erik Eriksen, marsk Lave, Peder Grubbe,

Peder Mule af Bæg, Ingvar Hjort, Jens Kande, Morten Due, Hamund Lille, Peder Nielsen af Eljarød¹⁾, Jens Grubbe, Troels Splitaf, Jens Pedersen, Lars Jonsen, Herlug Jakobsen, Marsk Troels, Albert Albertsen, Jakob Flæb, Tord Amring, Jens Friis, Ove Thomsen, Folmer Arnoldsen, Jens Uffesen, Erik Iversen, Eckhart Polz, Mogens Johansen Zeuet, Povl Mogenssen, Mogens Ågesen, Elav²⁾ Skriver, Oluf Flemming, Eberhard Moltke, riddere, Ludvig Albertsen, Niels Munk, Åge Pedersen, Peder Vendelbo, Bent Bentsen, Jakob Hak, Johan Hasenberg, Anders Pedersen, Troels Rød, Lars Jonsen, Niels Hjort, Tue Pepelinck, Klaus Barnekow, Lars Tygesen, Niels Palle(sen)³⁾, Jens Olufsen, Sakse Pedersen, Jens Friis, Peder Wether, Iver Bæg, Peder Laksmann, Gregers Hågensen, Åge Karlsen, Niels Kyrning, Niels Bosen, Gremer Jonsen, Palle Jonsen, Uffe Nielsen, Jens Hollinger, Gunnar Ågesen, Jakob Grubbe, Povl Povlsen, Jakob Flemming, Niels Friis, Ove Iversen, Kristian Plovsen, Niels Mandrup kaldet Dus, Bonde Snavs, Jakob Nielsen, Ulv Sonesen, Anders Sonesen, brødre, Bent Bing, Arvid Ulfsen og Niels Gris har lovet fast på vor gode tro for alt og hver enkelt ting, som indeholdes i det forlig, der er sluttet mellem os fornævnte kong Erik, på den ene side, og den velbyrdige mand herr Erik, hertug af Jylland, på den anden side, i Nyborg i det herrens år 1315 dagen efter den hellige jomfru Lucies dag, som det klart fremgår af det herom udfærdigede brev, og at de 21 riddere og væbnere, som endnu ikke har lovet for den tro overholdelse af alle løfter, skal love fast på deres tro ved Tyrstrup kirke den nu førstkommende torsdag før den hellige apostel Thomas' dag. Til vidnesbyrd herom er vore sekreter hængt under dette brev, indtil vore store segl kan vedhænges. Givet på fornævnte sted, dag og år.

2. Registratur hos Stephanus:

Om dem, som lover for overholdelsen af alt det, som indeholdes i den dagtingning, som skete mellem kongen og hertugen af [Sønderjylland] i Nyborg.

1) Hvitfeld har: Hillerød. — 2) Hvitfeld har: Oluf. — 3) Hvitfeld har: Palle.

314

1315. 14. december. Nyborg.

Herr Erik, marsk, og 76 andre sønderjydske stormænd lover som forlovere for hertug Erik 2. af Sønderjylland, at hertugen vil overholde Nyborgforliget, og at de forlovere, som endnu ikke har afgivet deres løfte, vil gøre det i Tyrstrup kirke 18. december.

1. *Udtog af Hvitfeld:*

Disse efterskrevne var hertugen af Jyllands forlovere hos kong Erik med hensyn til den fred, som blev sluttet i Nyborg: herr Erik, marsk, herr Jens Mogensen, herr Henrik Kletkamp, herr Erik Blans, herr Lars Bemike, herr Ludolf Nemitsen, Niels Hjort, Peder Godesen, Jens Grubbe, Johan Hebt, Jens Tygesen, Rudolf Ruse¹⁾, Jens Esbernsen, Niels Jensen, Tord Larsen Vekop, Jens Nielsen, Anders Mammesen, Lars Puge, Kristian Bolt, Peder Skram, Herlug Schested (?), Thomas Jul, Niels Båd, Otto Friis, Troels Bolt, Niels Jensen, Kristian Iversen, Niels Naske, Oluf Dal, Åge Pors, Niels Brok, Anders Buk, Knud Friis, Peder Hee, Jens Rig²⁾, Asmund Kalvsen, Halfdan Jern, Jakob Roost, Peder Nielsen af Blans, Lars Gren, Niels Bæg, Niels Rath, Knud Bondesen, Jens Lykke, Jens Sigvardsen, Jens Pedersen af Stenderup, Jens Holk Kalleby, Hågen Rigvaldsen, Fikke Pedersen, Jens Lavesen, Jens Bondesen, Bonde Naske, Karl Estridsen, Kristian Bjørnsen, Palle Jonsen, Henneke Skielbre, Troels Pedersen, Jens Pedersen, Kalv Pedersen, Niels Rød, Kristian Nielsen, Henze Smalsted, Ivar Jensen, Jens Bondesen, Henneke Dosenrode, Jakob Abildgård, Hågen Pedersen, Niels Bondesen, Lave Ågesen, Peder Mule, Lars Jonsen, Jakob Bane, Estrid³⁾ Tygesen, herr Thomas, drost, herr Niels Bønstrup, herr Otto Pogwisch, herr Johan v. <Wedel>⁴⁾. De nævnte lovede på den herre hertug Eriks vegne <ved den dagtingning, som fandt sted imellem dem i Nyborg i år 1315 den hellige jomfru Lucies dag, at de 23 riddere og væbnere, som endnu ikke havde lovet for den tro overholdelse af alt det lovede, skal love fast på deres gode tro i Tyrstrup kirke førstkommende torsdag før Thomas' dag>.

2. *Registratur hos Stephanius:*

Om dem, som på hertug Eriks vegne var forlovere hos kongen med hensyn til det mellem dem i Nyborg sluttede forlig. 1315.

1) = Rutze. — 2) = Johan Rike (Breyde?) — 3) = Åstred — 4) *Hvitfeld*: Verle.

1315. [14. december]. Nyborg.

315

Hertug Erik 2. af Jylland og hertug Erik af Sachsen lover såvel for sig selv som for grev Henrik af Schwerin at holde det med kong Erik 6. Men ved i Nyborg sluttede forlig.

1. *Udtog af Hvitfeld:*

Ved den dagtingning, som fandt sted i Nyborg mellem kong Erik og hertug Erik dagen efter jomfru Lucies dag, var disse hans forlovere fra Holsten: Niels Bønstrup, Thomas Alsing, Otto Pogwisch, Johan v. Wedel og Knud Friis.

Hertug Erik af Jylland og herr Erik af Sachsen lovede at holde det, som blev dagtinget, såvel for dem som for grev Henrik af Schwerin, og at de og deres medforlovere, 100 riddere og svende, skal møde ved Tyrstrup kirke torsdagen før Thomas' dag og opfyldte deres løfte.

2. Registratur hos Stephanus:

Om dagtingningen i Nyborg mellem hertug Erik af Sachsen og hertugen af Jylland på den ene side og kongen på den anden side, år 1315.

319 1315. Oranienburg (Bötzw).

Markgrev Valdemar af Brandenburg forlener Lars Jonsen med Ærø.

Udtog af Hvitfeld:

Hertug Valdemar af Brandenburg forlenede herr Lars Jonsen og hans arvinger med Ærø lensvis. Og han skulde give ham årligt 100 mark brandenburgsk mønt i Stralsund. Hertug Kristoffer og Günther v. Käferenberg har beseglet sammen med ham. Ligeledes Wedege v. Wedel, Henning v. Blankenburg og Konrad af Redern. Udstedt i Oranienburg (Bötzw).

328 1315.

Erik Valdemarsen oplader Morten Due sit gods i Toreby og Toreby sogn.

Vordingborgske registratur.

Fremdeles et landstingsvidne fra Lolland, at herr Erik, søn af Valdemar, som var konge i Sverige¹), oplod Morten Due alt sit gods, løst og fast, som han havde i Toreby og i Toreby sogn, som er i Rykkerup, Nagelsti, Sundby og i Store Avnede, for en sum sølv og penge, som han var ham skyldig. Givet 1315.

1) 1250—75.

333 1316. 14. januar. Vordingborg.

Kong Erik 6. Menved forlener fru Margrete, enke efter fyrst Nicolaus af (Rostock), med det gods i Blekinge, Lolland og Jylland, som hendes ægtefælle havde haft, som

vederlag for hendes medgift og afståelsen af hendes datter Elisabets rettigheder til Rostock m.m.

1. Udtog af Hvitfeld:

Han forlenede hende på samme tid, onsdagen efter ottendedagen efter Helligtrekonger, i Vordingborg med alt det gods i Blekinge, Lolland og Jylland, som han havde givet hendes husbond Nicolaus af (Rostock)¹⁾ for hendes brudeskat²⁾, og for al den rettighed, som hendes datter Elisabet kunde have til fyrstendømmet Rostock og andre steder i hans lande og riger, så længe fru Margrete lever, for 2000 mark sjællandske penge i rente, som han eller hans arvinger ikke skal anfægte. Han tilstår deri, at hans rige har modtaget fuldt vederlag for indtægten af de forskrevne 2000 mark. Han forbyder derfor sine fogeder at lægge hende nogen hindring i vejen³⁾ med hensyn til fornævnte gods. Junker Johan af Holsten og ti riddere, drosten Niels Olufsen, Detlev Wolf, Erik⁴⁾ Maltzan, Otto Dosenrode, Jens Kande, Jakob Flæb, Morten Due, Manne Porsfeld forpligtede sig til at gå i indlager i Vordingborg eller Søborg og ikke drage bort, før fornævnte sum er betalt.

2. Registratur hos Stephanius:

At kongen overgiver samme fru Margrete alt det gods i Blekinge, Lolland og Jylland, som hendes mand var forlenet med af kongen. 1316.

1) Hvitfeld har Werle. — 2) d.v.s. livgeding. — 3) svarer til originalens *impedire*. — 4) en Erik M. kendes ikke; formodentlig fejl for Ulrich.

1316. 25. februar. Roskilde.

343

Sofie af Langeland skænker sit arvegods på Als efter sine søstre Jutta og Agnes til Roskilde Agnete kloster.

Original i Rigsarkivet.

Sofie, enke efter den berømmelige herr Erik, for dum herre af Langeland, til alle, der får dette brev at se, hilsen med alles frelser.

Da vi opfyldt af hellige og frelsebringende tanker ønsker ved fromme gerninger på en heldbringende måde at drage omsorg for vor sjæl, har vi personligt nærværende hos den berømmelige fyrste og herre vor konge på Tranekær slot og ved fornødent godt helbred dagen efter den hellige jomfru Katrines dag i overværelse af mange velbyrdige og gode mænd til frelse for vor og vor elskede fornævnte ægtefælles og vore berømmelige afdøde

forfædres sjæle frit og fromt skænket priorinden og søstrene og lovligt skødet til St. Agnete kloster i Roskilde af dominikanerordenen for den samme herre konge uden nogen betingelse eller undtagelse ved at oplade dem til sand besiddelse i broder K(nud), provincialpriorens, hænder alt vort gods beliggende på Als, løst og fast, med hvad som helst af dets tilliggender, der tilhører os i kraft af arveretten efter vore søstre, de velbyrdige frøkener Jutta og Agnes, med al ret, som vi har dertil, at besidde evindeligt. Og ikke kan vor eller fornævnte klostres søstres ret til fornævnte gods eller besiddelser anses for at være krænket, ved den omstændighed, at herr Valdemar, den berømmelige hertug af Jylland, salig ihukommelse, med samtykke af sin broder, vor afdøde elskede ægtefælle, i nogen tid tog nævnte gods i besiddelse. Vi har også efter vor fornævnte berømmelige ægtefælles død ofte krævet fornævnte gods tilbage, og vi har hyppigt modtaget faste løfter om at dette gods i betragtning af vor ret og vore berettigede krav skulde til, bagegives uden omsvøb og fuldstændigt. Til bekræftelse af alt dette er vort segl hængt under dette brev. Givet i Roskilde i det Herrens år 1316 på apostelen St. Mathias' dag.

344

1316. 26. februar.

Peder, kaldet Brun, af Fyn overtager for eet år bestyrelsen af det gods, Snesere og Vigersted undtaget, som fru Sofie af Langeland har overdraget Roskilde Agnete kloster.

Original i Rigsarkivet.

345

1316. 27. februar. Skelskør.

Fru Sofie, enke efter herr Erik af Langeland, skænker alt sit gods på Sjælland, undtagen Skelskør, og på Als til Roskilde Agnete kloster.

Afskrift af Bartholin (det kongelige bibliotek).

Sofie, enke efter den berømmelige herr Erik, fordem herre af Langeland, til alle, der får dette brev at se, hilsen med alles frelser.

Da vi opfyldt af hellige og frelsebringende tanker¹⁾ ønsker ved fromme gerninger på en heldbringende måde at drage omsorg for vor sjæl, har vi personligt nærværende hos den berømmelige fyrste og herre vor konge på Tranekær slot og ved fornødent godt helbred dagen efter den hellige jomfru Katrines dag, i overværelse af mange velbyrdige og gode mænd til

frølse for vor og vor elskede fornævnte ægtefælles og vore berømmelige afdøde forfædres sjæle frit og fromt skænket priorinden og søstrene og lovligt skødet til St. Agnete kloster i Roskilde af dominikanerordenen og, uden omsvøb og uigenkaldeligt, uden nogen betingelse eller undtagelse alt vort gods, løst og fast, byer, gårde, agre, enge, skove, fiskeri, fiskevande, søer og møller, med alt tilbehør, undtagen byen Skelskør, beliggende på Sjælland og tilhørende os i kraft af arveretten efter vore søstre, de velbyrdige frøkener Jutta og Agnes, og fremdeles alt vor gods beliggende på Als med al ret, som vi har dertil, at besidde evindeligt. Og særlig har vi ved skriftlig erklæring skænket og ved skødning anvist dem to gårde på Sjælland i Vigersted, fire gårde i Snesere med en mølle, to gårde i Bårse, fem gårde i Skibinge, tre gårde i Allerslev, en gård i Stuby og fire gårde i Brandelev, med alt løst og fast, der hører til det fornævnte. Vi har også gentaget den samme gave og skødning til dem og bekræftet den til evig sikkerhed herom ved at overdrage den legemlige besiddelse på Sjællands landsting for at udelukke al trætte og hindring, som på nogen måde kunde forsøges af vore arvinger mod denne vor bestemmelse og gave. Ved denne vor fromme gave af alt det forannævnte gods tilsigter vi ydermere på ingen måde at foregribe nævnte klostres og søstres ret og berettigede krav med hensyn til alt det gods, som de fornævnte frøkener Jutta og Agnes har efterladt sig i Danmark og hvor som helst, som efter hvad der siges med rette tilhører samme kloster, men snarere, at de imod dette gods, og ligegyldigt hvem der besidder det, vore arvinger og andre, skal have fri søgsmålsret såvel efter vor død, som mens vi lever, med denne tilføjelse, at hvad angår det gods, som vi besidder og blot skal besidde i vor levetid, skal de på ingen måde krænke os, men med hensyn hertil lade os være undskyldte for Gud. Til vidnesbyrd om alt dette er den ærværdige fader herr Oluf, biskop af Roskildes, og vort segl hængt under dette brev. Givet i Skelskør i det Herrens år 1316 fredag efter askeonsdag.

1) jf. 343. 344.

1316. 5. april.

363

Sigvard af Oreby pantsætter sit gods i Rørbæk fang.

Registratur i Rigsarkivet (Eline Gøyes jordebog).

Fremdeles et brev, at Sigvard af Oreby pantsætter herr Folmer Arnoldsens alt sit gods i Rørbæk fang for 30 mark rent sølv i kølnsk vægt, dog således

at han skal løse det igen på førstkommende ting efter sankt Olufsdag, og dør han forinden, da skal herr Morten Due, som havde afgivet løfte med ham, holde dette uden skade for herr Folmer. Givet St. Sixtus paves aften 1316.

375 1316. 29. juni. Vordingborg.

Kong Erik 6. Menved giver borgerne i Harderwijk privilegier på Skånemarkedet og fastsætter den told, de skal betale, når de besøger danske byer med deres varer.

Original i Harderwijk.

Erik, af Guds nåde de Danskes og Venders konge, hertug af Estland, til alle, der ser dette brev, hilsen evindelig med Gud.

Vi gør vitterligt for alle, at vi af ærbødighed og til hæder for den velbyrdige og berømmelige mand herr Reynold, greve af Geldern, vor elskede slægtning og ven, og på grund af den oprigtige kærlighed, som vi nærer og føler over for ham, tager hans borgere af Harderwijk, der vil komme til vort rige med deres skibe og varer, under vor fred og beskyttelse for særligt at værne dem, og at vi tilstår samme de nedenfor skrevne friheder og nåder. For det første, at hvis de nævnte borgere af Harderwijk på vort marked i Skanør skulde begå nogle forbrydelser, skal de retfærdigt, lovligt og nådigt dømmes for samme forbrydelser efter samme markeds ret og sædvane. Fremdeles at når de samme borgere skal rense sig ved ed for sager, der måtte pålægges dem, kan de frit bruge det tyske sprog eller et andet, som de forstår, og de skal ikke på nogen måde anses for anklagede eller overbeviste, fordi de har holdt den bog, på hvilken de er pligtige at sværge, i deres hænder, hvorledes de end vil, når blot de ellers svarer for sig lovligt. Fremdeles at de for hver kogge, som de fører til fornævnte marked i Skanør, og for alle varer, som de sammesteds måtte laste, skal betale 32 skilling engelske sterlinger i told. Fremdeles at de for sild og andet, som de måtte ønske at transportere og føre i andre skibe til andre steder i Danmark eller Tyskland, skal betale told som de øvrige købmænd. Fremdeles at de i Nyborg for hver pakke linned kun skal betale en halv mark kobberpenge i told og for hver terning linned to øre kobberpenge i told. Fremdeles at de i Tårnborg skal betale en lignende told. Fremdeles at de i Slagelse og Roskilde, hvis de sælger noget sammesteds, skal betale en ørtug kobberpenge derfor, som kaldes torvørtug, for hvilken de skal være fri, hvis de ikke sælger noget sammesteds; dog skal de for hver vogn, som de

har sammesteds med varer, der er ført til riget, give en ørtug kobber. Fremdeles at de fornævnte borgere, hvis de, hvad Gud forbyde, skulde lide skibbrud inden for vort riges grænser, selv — hvis de lever — og ved andre, som de måtte få dertil ved bøn eller betaling, frit kan redde deres gods og varer, og det skal ikke tilfalde os, førend det er forladt af sådanne hjælpere. Derfor forbyder vi strengt under trusel om vor nådes fortabelse, at nogen af vore fogeder, deres officialer eller nogen anden, af hvad stand og stilling han end måtte være, på nogen måde drister sig til at krænke nævnte borgere af Harderwijk mod disse friheder og nåder, der er indrømmet dem af os med hensyn til personer eller ting, såfremt han vil undgå vor vrede og kongelige straf. Til vidnesbyrd herom er vort segl hængt under dette brev. Givet i Vordingborg i det Herrens år 1316 på de hellige apostle Petrus' og Paulus' dag i vor nærværelse.

1316. 4. august. Nykøbing F.

379

Kong Erik 6. Menved erklærer, at grev Johan 3. af Holsten og hans mænd er uskyldige i drabet på grev Adolf af Kiel.

Afskrift i Rigsarkivet.

..... Givet i Nykøbing i det Herrens år 1316 dagen efter St. Stefan protomartyrens fund.

1316. 4. august. Nykøbing.

380

Kong Erik 6. Menved erklærer, at grev Gerhard 3. af Rendsborg og hans mænd er uskyldige i grev Adolf af Holstens drab.

1. Udtog af Hvitfeld:

Ar 1316 dagen efter fundet af den hellige protomartyr Stefan erklærede kong Erik i Nykøbing ved sit åbne brev, grev Gerhard og hans ridere og vasaller fri med hensyn til det drab, han gjorde på grev Adolf af Kiel, med sine brødre¹⁾ Henneke og Johan, så han (= kongen) og alle, som for hans skyld vilde og kunde det, ikke skulde hævne det på ham.

2. Registratur hos Arne Magnussen:

Grev Gerhard af Rendsborg fik et andet lignende brev²⁾.

1) fejl hos Hvitfeld; grev Johan 2. var farbror til Johan 3., kongens halvbroder. Hvitfelds udtog er muligvis blot taget efter nr. 379. — 2) jf. nr. 379.

381 1316. 4. august. Nykøbing F.

Kong Erik 6. Menved udsteder kvittering til Lübeck for modtagelse af stadens værnepenge St. Hansdag 1316.

Original i Lübeck.

. Givet i Nykøbing i det Herrens år 1316 onsdag før St. Laurentius' dag i vor nærværelse under vort sekret.

382 1316. 5. august. Nykøbing.

Grev Gerhard 3. og grev Johan 3. af Holsten lover at tjene kong Erik 6. Menved og Henrik 2., fyrste af Meklenborg, med 100 ryttere mod markgreve Valdemar af Brandenburg.

1. Udtog af Hvitfeld:

Ar 1316 i Nykøbing femte dagen før St. Laurentius' dag lovede grev Gerhard og Johan af Holsten kong Erik og herr Henrik af Meklenborg at tjene dem med 100 stridsheste mod markgrev Valdemar. Kongen vilde med tiden betale den skade, de fik på hestene. Led de skade i et slag, vilde kongen erstatte det inden et år derefter. Fyrsten af Meklenborg lovede for dette og disse efterskrevne: Niels Hee, marsk Lave, Ingvar Hjort, Jens Pedersen, Jon Balhorn, Mogens Lavesen, Peder Grubbe, Strange Esgesen, Esger Brok, Ove Eskildsen, Peder Vendelbo, Ulv Jonsen, Niels Friis, Åge Karlsen, og Åge Pedersen. Hvis fyrsten af Meklenborg havde de herrer af Holstens hjælp behov, skulde de ligeledes tjene ham med 100 mand på de samme betingelser.

385 1316. 10. august. Vordingborg.

Kong Erik 6. Menved udsteder et handelsprivilegium til Zutphen.

Original i Zutphen.

Erik, af Guds nåde de Danskes og Venders konge, til alle, der ser dette brev, hilsen evindeligt med Gud.

Vi gør vitterligt¹⁾, at vi af ærbødighed og til hæder for den velbyrdige mand og berømmelige mand herr Reynold, greve af Geldern, vor elskede slægtning og ven og på grund af den oprigtige kærlighed, som vi nærer og føler over for ham, tager hans borgere af Zutphen, der vil komme til vort rige med deres skibe og varer, under vor fred og beskyttelse for særligt at værne dem, og at vi tilstår samme de nedenfor skrevne friheder

og nåder. For det første, at hvis de nævnte borgere af Zutphen på vort marked i Skanør skulde begå nogle forbrydelser, skal de retfærdigt, lovligt og nådigt dømmes for samme forbrydelser efter samme markeds ret og sædvane. Fremdeles at når de samme borgere skal rense sig med ed for sager, der måtte pålægges dem, kan de frit bruge det tyske sprog, og de skal ikke på nogen måde anses for anklagede eller overbeviste, fordi de har holdt den bog, på hvilken de er pligtige at sværge, i deres hænder, hvorledes de end vil, når blot de ellers svarer for sig lovligt. Fremdeles at de for hver kogge, som de fører til det fornævnte marked i Skanør, og som derfra har til hensigt at sejle mod syd, hvad der på folkesproget kaldes ummeland, og for alle varer som de sammesteds måtte laste, skal betale 32 skilling engelske sterlinger i told. Fremdeles at de for sild og andet, som de måtte ønske at transportere og føre i andre skibe til andre steder i Danmark eller Tyskland, skal betale told som de øvrige købmænd. Fremdeles at de i Nyborg for hver pakke linned kun skal betale en halv mark kobberpenge i told og for hver terning linned to øre kobberpenge i told. Fremdeles at de i Tårnborg skal betale en lignende told. Fremdeles at de i Slagelse og Roskilde, hvis de sælger noget sammesteds, skal betale en ørtug kobberpenge derfor, som kaldes torveørtug, for hvilken de skal være fri, hvis de ikke sælger noget sammesteds; dog skal de for hver vogn, som de har sammesteds med varer, der er ført til riget, give en ørtug kobber. Fremdeles at deres borgere, hvis de, hvad Gud forbyde, måtte lide skibbrud inden for vort riges grænser, selv — hvis de lever — og ved andre, som de måtte få dertil ved bøn eller betaling, frit kan redde deres gods og varer, og det skal ikke tilfalde os, førend det er forladt af sådanne hjælpere. Derfor forbyder vi strengt under trusel om vor nådes fortabelse, at nogen af vore fogeder, deres officialer eller nogen anden, af hvad stand og stilling han end måtte være, på nogen måde drister sig til mod dette brevs ordlyd at krænke disse borgere eller nogen af dem, såfremt han vil undgå vor vrede og kongelige straf. Til vidnesbyrd herom er vort segl hængt under dette brev. Givet i Vordingborg i det Herrens år 1316 St. Laurentius martyrs dag i vor nærværelse.

1) jf. nr. 375.

[1316. 5. september—1334. 4. december].

389

Pave Johannes 22. pålægger abbeden i Holme kloster at sørge for, at Odense St. Knuds kloster får det bortkomne gods tilbage.

Registratur hos Hamsfort.

Pave Johannes den 22. giver abbeden i Holme som delegat og kommissær for generhvervelsen af St. Knud klostres afhændede gods.

396 **1316. 13. november. Blangstedgård.**

Biskop Peder 2. af Odense giver dominikanerne og franciskanerne tilladelse til at høre skriftemål i St. Knudskirke i Odense.

Registratur hos Hamsfort.

Biskop Peder af Odense udstedte et brev på Blangstedgård på Briccius' dag, hvori han giver både dominikaner- og franciskanerbrødrene tilladelse til at høre skriftemål og holde gudstjeneste i St. Knudskirke og give aflad.

400 **1316. 5. december.**

Biskop Peder 2. af Odense udsteder et appalbrev til broder Jens, prior i Odense St. Knuds kloster, som på klostrets vegne har appelleret sagen imod bispen vedrørende Fraugde kirke.

Afskrift i Odensebogen.

Broder Peder, af Guds nåde biskop i Odense, til alle, der ser dette brev, hilsen evindelig med Gud.

Vi gør vitterligt for alle, at broder Jens, prior af Odense, i vor nærværelse afgav følgende erklæring, efter at han havde appelleret mod os med hensyn til Fraugde kirke: Jeg broder Jens, prior af Odense, erklærer på egne og mit kapitels vegne, at vi forbeholder os vor ret og vor adgang til at fremsætte klage på passende tid og sted mod hvem som helst, der med urette besidder eller sætter sig i besiddelse af Fraugde kirke. Til vidnesbyrd om denne erklærings aflæggelse er vort segl hængt under dette brev. Givet i det Herrens år 1316 den 5. december.

406 **1316. 20. december. Nyborg.**

Kong Erik 6. Menved giver Odense kapitel som sjælegave Stenløse kirke, Odense stift, til underhold for studerende.

Afskrift i Odensebogen.

Erik, af Guds nåde de Danske og Venders konge, til alle, der ser dette brev, hilsen evindelig med Gud.

Vi gør vitterligt for alle, at vi, da Stenløse kirke, Odense stift, til hvilken den fulde patronatsret tilhører os, står ledig, efter at samme kirkes tidligere sognepræst, Lundekanniken herr Knud Eriksen har overtaget et andet embede med sjælesorg, for den ærværdige fader i Kristus, herr Peder, biskop af Odense, på den lovbefalede tid præsenterer Odense kapitel til kanonisk at opnå samme kirke, til vor sjæls frelse, idet det er vor vilje, at samme kirke med vort fulde samtykke ved overdragelse af samme velbyrdige fader annekteres evindeligt til det nævnte kapitel, for at fornævnte kapitels studerende kan få deres underhold. For at der ikke i fremtiden skal opstå noget grundlag for tvist eller trøtte fra modstandere i anledning af denne præsentation og annektion, har vi over for samme kapitel bekræftet nærværende brev med vort segls værn til vidnesbyrd og forvaring. Givet på vort slot Nyborg i det Herrens år 1316 dagen før apostlen St. Thomas' dag i vor nærværelse.

[1316]. Nyborg.

409

Kong Erik 6. Menved takker staden Rostock for den hjælp, der er ydet under krigen forbigangne sommer, og beder staden om fortsat hjælp, da krigen truer.

Original i Rostock.

..... Givet i Nyborg i vor nærværelse.

1316.

410

Kong Erik 6. Menved giver borgerne i Deventer handelsprivilegier i Danmark.

1. Udtog af Hvitfeld:

Borgerne i Deventer gav han den frihed her i riget, at de i Nyborg og Tårnborgh af hver pakke klæde skal give en mark kobberpenge. For hver terning klæde 2 øre i told i Slagelse og Roskilde. Hvis de sælger noget med torveørtug, en skilling kobberpenge. Men hvis de intet sælger, må de frit drage bort. Dog skal de af hver vogn, som de indfører, give en skilling kobberpenge. Hvad de engang har fortoldet, og hvis de derpå har toldernes brev, skal de ikke give samme told deraf et andet sted.

[1316—17]. Lübeck¹⁾.

411

*Grev Johan 3. af Holsten beder rådet i Stralsund om at lade det gods, der er fra-
rovet Kielerrådmanden Herman af Hertug Kristoffer og andre ved Fåborg, og som
nu måtte være i staden, tilbagegive til Herman.*

Original i Stralsund (ikke forefundet 1934).

Johan, af Guds nåde greve af Holsten, til de gode mænd og ærlige rådmænd i Stralsund størst mulig fremgang og ære.

Nærværende brevviser, vor elskede Herman, rådmand i vor stad Kiel, påstår, at han, skønt krigen var afløst af fred, blev udplyndret nedenfor broen ved Fåborg af folk, der stod i ledtog med den mægtige fyrste og herre, hertug Kristoffer af Danmark, vor elskede svoger²⁾, og Eder. Vi beder Eder derfor om, at I af hensyn til retfærdigheden og på grund af vore bønner vil træde efter virksomt at støtte ham vedrørende tilbagegivelsen af, hvad der er ham berøvet i Eders stad, hvis han kan opspore noget af det. Og vi vil, at denne sag med Guds hjælp fremmes tilbunds. Givet i Lübeck under vort sekret.

1) brevet kan tidligst være udstedt i slutningen af 1316. Den 19. november 1316 sluttede hertug Kristoffer forbund med Stralsund, jf. nr. 398, og ifølge Sjællandske årbog 1316 plyndrede Kristoffer Svendborg før jul, jf. Ellen Jørgensen, Annales Danici 168. — 2) Johan og Kristoffer var halvbrødre.

420

[1316—1317]. Nyborg.

Kong Erik 6. Menved slutter overenskomst med hertug Erik 2. af Slesvig.

1. *Udtag af Hvitfeld:*

AR 1317 St. Silvesters dag i februar blev en overenskomst truffet imellem kong Erik og hertug Erik af Slesvig, hans slægtning, i Nyborg. Kongen skal forsvare og bistå ham loyalt og gøre hans bedste, som en god herre bør gøre det imod sin vasal. Han skal til gengæld tjene og bistå ham, som en tjener sin lensherre. Alle de vasaller, som vi for tiden har i fyrstendømmet, skal vi beholde og ikke knytte flere til os. Hertugen skal heller ikke i fremtiden knytte flere af vore tjenere til sig. Hvis fyrstens vasaller giver ham landehjælp, skal de, som er draget fra fyrsten til kongen, i lige måde give ham landehjælp. Vi skal nyde al den ret, vore forfædre har haft fra arilds tid. Fyrsten skal ligeledes nyde al den ret, hans forfædre har haft. Vore købmænd i fyrstendømmet skal nyde al den frihed, som fyrstens købmænd nyder hos os og andre. Den skade, fyrsten eller hans tilhængere har tilføjet vore bisper og undersætter af adel, skal han yde dem fuldstændig satisfaktion for. Det samme skal vore bisper og vasaller til gengæld gøre mod hans vasaller. De fanger, han har af vore mænd, skal han løslade, ligesom vi hans. Som følge af denne forhandling skal der herske en evig

fred imellem os og hertugen. At denne sone skal være fast, derfor har med ham herr Henrik af Meklenborg og grev Gerhard af Rendsborg garanteret. Og 20 tyske riddere skal komme til Warnemünde midfaste søndag for at garantere derfor. Og de 80 riddere og gode mænd, der forhen har garanteret for den overenskomst, som blev truffet mellem os og hertugen i Nyborg, skal vedstå deres løfte og alt det, som nu er aftalt. Givet tid og sted, som foran skrevet står, under herrernes signeter.

1317. 3. januar. Nyborg.

421

Kong Erik 6. Menved pantsætter Lolland og Falster til dronning Ingeborg for 12000 mark rent sølv.

1. Udtog af Hvitfeld:

Ar 1317 i Nyborg pantsatte kong Erik til sin dronning, fru Ingeborg, Lolland og Falster med alt kronens gods, ligesom grev Gerhard og hans moder Agnes før havde haft det, for 12000 mark med den bestemmelse, at døde han før hende, da måtte hans efterkommere ikke modtage fornævnte lande, før de fornævnte 12000 mark rent sølv var hende betalt. Hvis hun døde før ham, da skal der forholdes med hensyn til fornævnte penge efter dansk lov. Hertug Erik af Sverige har medbeseglet og disse efterskrevne: fyrst Henrik af Meklenborg, herr Otto, greve af Hoya, og hans råder: Guido, kansler, Niels Olufsen, drost, Morten Due, Lars Jensen og Jakob Fløb. Ottendedagen efter apostlen og evangelisten St. Johannes' dag.

1317. 6. januar. Nyborg.

422

Kong Erik 6. Menved lover fyrst Henrik 2. af Meklenborgs hustru, Anna, en årlig afgift på 300 mark af Femern, hvis hendes mand dør.

1. Udtog af Hvitfeld:

Ar 1317 i Nyborg helligtrekongersdag gav han fru Anna, herr Henrik af Meklenborgs hustru, et brev, at om hun overlevede sin herre, skulde lensmanden, som nu er, eller som komme kan, på Glambeck betale hende i hendes livstid 300 mark af Femern, som nu var hendes herre forskrevet.

1317. 7. januar. Nyborg.

423

Kong Erik 6. Menved forlener fyrst Henrik 2. af Meklenborg med Rostock og tilhørende land og slotte med undtagelse af Danskborg.

1. Udtog af Hvitfeldt:

Erik, af Guds nåde o. s. v. Det skal alle vitterligt være, at for den tro tjenernes skyld, som herr Henrik af Meklenborg og Stargard har bevist os og vort rige, har vi forlenet ham og hans sande arving med herredømmet over Rostock, og hvad vi har i landet Slaven, med slotte, fæstninger, fogedier og alt tilliggende med undtagelse af slottet i Warnemünde, Danskborg, og dets tilliggende, som vi før har givet herr Niels Olufsen, vor marsk, efter vort udgivne pantebrevs lydende, og for den skades skyld, som vor fornævnte kære svoger har lidt for vor skyld, hvorom han videre kan give os tilforladelig besked, at have, nyde, bruge og beholde for sig og sine arvinger af os og vore arvinger, indtil han er fuldstændig tilfredsstillet og fornøjet. Grev Otto af Hoya har medbeseglet og Guido, dekan i Lund, hans kansler, Niels Olufsen, marsk¹⁾, Morten Due, dommer i Jylland, Jakob Fløb, dommer på Fyn og Ludvig Albertsen, hans kammermester. Givet i Nyborg år 1317 dagen efter Helligtrekongers dag.

1) læs: drost.

424

1317. 8. januar.

Biskop Peder af Odense annekterer Stenløse kirke, Odense stift, til Odense Knuds kloster, med samtykke af kong Erik og kirkens andre patronatsherrer.

Afskrift i Odensebogen.

Broder Peder, af Guds nåde biskop i Odense, til sine elskede sønner i Kristus den herre prioren af Odense og hele det menige kapitel sammesteds hilsen og oprigtig kærlighed med Gud.

Vort hyrdeembedes pligt opfordrer og tilskynder os til, at vi vagtsomt drager omsorg for vore undergivnes vel, og den særlige følelse af inderlig kærlighed, som vi nærer overfor Eder, opflammer os til at lade Eder blive en større nåde og gunst til del, da I som sønner står os særligt nær. Eftersom vi visselig ønsker at værne Eder(s undergivne)¹⁾, for at I i højere grad kan hellige Eder gudstjenesten, som I er bundet til, og unde Eder større ro, overdrager vi til Eder og Eders kloster Stenløse kirke²⁾, der står ledig til præsentation, da samme kirkes tidligere præst, Lundekanniken herr Knud har fået overdraget et andet embede med sjælesorg, og den stormægtige fyrste og berømmelige herre Erik, af Guds nåde de Danskes og Venders konge, og kirkens øvrige patronatsherrer har givet Eder sit samtykke, tillige med

alle dens rettigheder, frugter og tilliggender med fuld ret såvel i timelige som i åndelige sager med indsættelse og afsættelse af vikar; og vi annekterer den til samme klostres ejendom at besidde evindeligt, dog således at fornævnte kirkes indtægter og indkomster ikke må anvendes til andet brug end til bøger og de studerende munkes brug. Og vi investerer Dig, prior, på klostrets vegne med samme ved vor ring. Til vidnesbyrd herom er vort segl hængt under dette brev. Givet i det Herrens år 1317 lørdag efter Helligtrekonger.

1) således teksten: *vestros*, antagelig fejlskrevet for: *vos*. — 2) jf. nr. 406.

1317. 5. februar.

434

Tingsvidne af landstinget i Odense, at Peder Hamundsen på landstinget har tilbuddt at betale sin fader, herr Hamunds gæld til greven af Hoya.

Original i Rigsarkivet.

Provst Jens, prior Jens Barn, Erik Jensen, Esbern Marsvin, Wessel og de øvrige troværdige, der besøgte landstinget i Odense, til alle, der ser dette brev, hilsen med Gud.

Vi vidner, at nærværende brevviser Peder Hamundsen på samme ting i vor nærværelse har fremsat lovligt tilbud om¹⁾ at betale 100 mark rent sølv til den herre greven af Hoya, som hans fader, herr Hamund, skyldte samme. Til vidnesbyrd herom er vore segl hængt under dette brev. Givet i det Herrens år 1317 den hellige jomfru Agates dag.

1) jf. *exhibere venalia, exhibere vendenda* 'lovbyde', Rep. II 332 (27. april 1389).

1317. 16. februar.

437

Kong Erik 6. Menved bortgifter »sin søsterdatter«, herr Nicolaus af Rostocks datter, Elisabet, til grev Kristian af Delmenhorst.

1. *Udtag af Hvitfeld:*

År 1317 askeonsdag gav kong Erik frøken Elisabet, afdøde herr Nicolaus af Rostocks datter, sin søsterdatter¹⁾, til grev Kristian af Delmenhorst med 1000 mark sølv. For den brudeskat lovede Niels Herlugsen, Peder Mule af Bæg, Lars Jonsen, Klemens Herlugsen, Sigvard Larsen af Oreby, Povl Lille, Markvard Kikkenmester²⁾, riddere, Ludvig Albertsen, Peder Vendelbo og Jens Hasenberg, væbnere. På samme måde

lovede herr Henrik af Meklenborg derfor med ti af sine riddere. Kongen og hans riddere skulde gøre indlager i Vordingborg eller Søborg, hvis pengene ikke blev betalt et år efter brylluppet. Fyrsten af Meklenborg skulde gøre indlager i en by i hans lande.

2. Registratur hos Stephanus:

At kongen lover greven af Delmenhorst grev Nicolaus af Rostocks datter. 1317.

1) Hvitfeld forveksler Nicolaus af Rostock med Nicolaus af Werle. — 2) nedertysk 'Küchenmeister' (mekl. slægt).

475 **1317. 24. juni. Nyborg.**

Nogle stormænd bevidner, at kong Erik 6. Menved og hans broder, hertug Kristoffer har lovet fru Sofie, Anders Hybys enke, at hun skal få det gods, hendes mand efterlod sig, tilbage.

1. Registratur i Skånebrevfortegnelsen:

Et af adskillige riddere udgivet vidnesbyrd, at et møde var holdt i Nyborg i nærværelse af den højbårne fyrste kong Erik af Danmark og hans broder, herr kong (!) Kristoffer, som på det møde, der var holdt i Danmark svarede på fru Sofies vegne, at hun skulde få sit gods tilbage. Givet St. Hansdag.

495 **[1317. Før 20. august].**

Bisperne Peder 2. af Viborg, Oluf af Roskilde, Peder af Odense, Niels 2. af Børglum, Jens af Slesvig og Jens af Ribe tilslutter sig kong Erik 6. Menveds appel til paven i hans sag mod ærkebiskop Esger af Lund.

Afskrift i det kgl. bibliotek.

Biskop Peder af Viborg, Oluf af Roskilde, Peder af Odense, Niels af Børglum, Jens af Slesvig og Jens af Ribe, til alle, der ser dette brev, hilsen med Ham, som er sine troendes sande frelse.

.....

505 **1317. 4. september.**

Jens Ulk giver herr Tue Strangesen ret til at indløse det jordegods i Sørup, som Tyge Jensen havde pantsat til Peder kaldet Lunde, ligesom han vil holde ham skadeløs for den kaution, han har stillet for ham til herr Tyge Vindsen.

Afskrift i Langebeks diplomatarium.

Jens kaldet Ulk, til alle, som ser dette brev, hilsen evindeligt med Gud. Alle skal vide, at jeg for min del har givet nærværende brevviser, herr Tue Strangesen, fuldmagt til at indløse det gods i Sørup, som Tyge Jensen havde pantsat til Peder kaldet Lunde for 40 mark penge, og at jeg ved dette brev frit har opladt nævnte brevviser al den ret, som jeg har i det nævnte gods. Jeg lover ydermere at holde nævnte brevviser skadesløs for den kaution, som han på mine vegne stillede for mig over for herr Tyge Vindsen. Til vidnesbyrd herom er mit segl hængt under dette brev. Givet i det Herrens år 1317 søndagen næst før Vor Frues fødselsdag.

[Før 1317. 21. september].

510

Rådet i Nykøbing Falster bevidner, at herr Daniel, provst på Lolland, har givet Johan Steffens og Albrecht Woltfoghel, borgere i Lübeck, fuldmagt til at sælge hans gård med tilhørende bygninger i Lübeck.

Referat i Ober Stadtbuch, Lübeck Staatsarchiv.

1317. Matthæus dag. Det skal være vitterligt, at Johan von Zarrentins sønner købte til deres søstre, nonnerne Elisabet og Anes brug to mark af byens penge i årlig afgift i en gård og alle dens tilhørende huse, beliggende i Fleischhauerstrasse ... tilhørende herr Daniel, provst på Lolland. Og der kom et åbent brev fra rådet i Nykøbing, der bevidnede, at den samme herr Daniel havde givet Johan Steffens og Albrecht Woltfoghel fuldmagt til i hans navn at gøre med nævnte hus og bygninger, hvad de vilde. Der stod også i det samme åbne brev, at provsten herr Dietrich Vot har givet dem sit samtykke.

1317.

525

Kong Erik 6. Menved pantsætter Fyn til grev Gerhard 3. af Rendsborg og grev Johan 3. af Holsten.

1. Udtog af Hvitfeldt:

Kong Erik pantsatte til grev Gerhard af Rendsborg og herr Johan af Holsten hele Fyn at beholde i tre år for 200 væbnere, som de var kommet ham til hjælp med i krigen mod markgreverne. Siden skulde han afregne med dem, og da skal de have i pant 10 mark rente for hver 100

mark skyld; men når de fik deres betaling, skulde de afstå landet, og det, at de havde nydt og brugt landet, skulde afkortes dem i betalingen.

2. Registratur hos Stephanius:

Om de penge, som kongen og fyrsten af Meklenborg lovede grev Gerhard af Rendsborg 1317.

Hertug Erik 2. af Sønderjylland slutter forlig med kong Erik 6. Menved.

1. Efter tryk hos Hvitfeld.

År 1318 mandagen for vor frues fødselsdag i Slagelse blev det vedtaget mellem kong Erik og hertug Erik af Sønderjylland, at biskop Jens Rød¹⁾ (!) af Slesvig og de andre af kongens vasaller og undersætter skulde nyde alle deres rettigheder og friheder. Fremdeles at fru Sofie, forhenværende hertuginde af Langeland, skulde møde for kongen, når hun tilsiges, for at få hans dom; han skal være begge parter lige gunstig stemt. Inden dette og Sankt Nikolai dag skal 10 riddere sværge om Hjarup og Hjarups tilliggende, om fru Margrete, dronning af Sverige, har bedre ret dertil end vi. Ellers skal fornævnte gods tilfalde os, i mellemtiden skal der ingen afgifter oppebæres af det. Kongen skal ikke tage vore mænd i tjeneste og vi ikke hans uden med den andens godkendelse. Fremdeles skal Jakob Jonsen, Jens Godskalksen Lille, Timme Timmesen, Niels Gylt, Bent Nielsen og Iver Jensen have deres gods igen i fyrstendømmet. Vi skal betale herr Jens Mogensens arvinger således, at ingen yderligere klage skal blive forebragt vor herre konge. Og for den modvilje, som der heri er vist vor herre og konge, skal vi bedre²⁾ efter landsloven. Hvis vi ikke gør det, skal det stå til herr Henrik af Meklenborgs og grev Gerts kendelse³⁾. Den vold, som Esger Spink beskylder os for, skal vi rense os for, således som forskrevne herre og greve vil sige, det kan være rigtig. Vi skal gengive borgerne i Åbenrå, hvad der er frataget dem. Fremdeles skal herr Jens Hviding have sit gods igen i fyrstendømmet, som han der har med sin hustru, så han får igen, hvad der er frataget ham. Fremdeles skal vi fly Jakob Vind igen alt det, som er frataget ham, siden han blev kongens vasal, og hjælpe ham til rette med hans svoger med hensyn til det gods, som denne på ulovlig vis har af hans. Vi skal nyde vort købte gods på Langeland, som vi har givet vort fædrene gods for og have vort kvæg igen eller dettes værd. Vore købmænd skal have deres gods igen, som er frataget

dem på skanørmarkedet, eller kongen skal hjælpe dem til ret over dem, som tog det. Jens Grubbe skal have sin moders mødrene arv. Fremdeles med hensyn til herr Tønne Tygesen, Lars Mule og deres svogre skal det stå til meklenborgerens og grev Gerhards kendelse³⁾). Med hensyn til Bomgård på Fyn, som kongen har taget til sig, skal det stå til fornævnte herrers kendelse. Fremdeles med hensyn til herr Niels Hvid, om det⁴⁾) retfærdigt er frataget ham eller ikke. Fremdeles om alle sager, som er omtvistet mellem kongen og os, skal det stå til forskrevne herrers kendelse. Mellem dette brev og Sankt Mikkelsdag skal fornævnte herrer afslutte disse sager med minde eller rette. Vi skal ikke blive uvenner om disse sager. Fornævnte herrer skal med minde eller med rette dømme os imellem. Otto Pogwisch, Niels Bønstrup, Henneke Kletkamp, Busche af Westensee, riddere, og Jens Nielsen, væbner, har med håndslag sammen med os lovet herfor, og den velbyrdige mand, herr Henrik, greve af Schwerin, eller herr Adolf, greve af Schauenburg, skal, for at det lovede på samme måde kan overholdes, afgive løfte overfor de berømte riddere, de herrer Johan af Rosendal, Reimar af Mallin og Siegfried af Plön på kongens vegne i tiden mellem dette og førstkommende Sankt Mortensdag.

2. Registratur hos Stephanus:

Overenskomsten mellem kongen og Erik, hertug af Jylland. 1318.

1) *Rød* må være en tilføjelse af afskriveren. — 2) d. v. s. erstatte. — 3) d. v. s. de skal afsige kendelse herom. — 4) d. v. s. godset.

76

1318.

Adskillige riddere bekræfter, at kong Erik 6. Menved og herr Kristoffer på et møde i Nyborg har erklæret, at fru Sofie atter skal modtage sit gods.

Skånebrevfortegnelsen.

Fremdeles et lignende vidnesbyrd angående omtalte nyborgske møde, som blev holdt på Sankt Hans dag, om at godset skulle igen overgives til fornævnte Sofie¹⁾) til evig ejendom.

1) jf. 1317 24. juni.

82

1318.

Godskalk og Henning Brockenhus tilskøder Otto Krumstrup tre gårde.

1. Registratur i rigsarkivet: Odense Hospitals Breve.

Godskalk og Henning Brockenhus' skøde til Otto Krumstrup på 3 gårde. 1318.

2. Hofmans foundationer:

Godskalk og Henning Brockenhus' original på pergament, latinsk skrevet skøde fra 1318 til Otto Krumstrup på 3 gårde.

1319. Februar. Avignon.

84

Isnardus og Dominikus, patriarker i Antiochia og Grado, tilstår sammen med andre ærkebisper og bisper alle dem, der på kirkens store festdage besøger og yder hjælp til St. Hans kirke i Skårup i Fyns stift, fritagelse for 40 dage af den dem pålagte kirkebod.

Afskrift af Bartholin.

Vi Isnardus¹⁾, af Guds barmhjertighed patriark i Antiochia, Dominikus, af Guds barmhjertighed patriark i Grado, Petrus, af Guds barmhjertighed ærkebiskop i Ragusa, Rostanus, af Guds barmhjertighed ærkebiskop i Lepanto, Raymond, af Guds barmhjertighed ærkebiskop i Adrianopel, Nicolaus, af Guds barmhjertighed biskop i Argolis, Petrus, af Guds barmhjertighed biskop i Narni, Laurentius, af Guds barmhjertighed biskop i Vacz, Orlandus, af Guds barmhjertighed biskop i Dhomoko, Petrus, af Guds barmhjertighed biskop i Città Nuova, Guillelmus, af Guds barmhjertighed biskop i tartarernes land, og Egidius, af Guds barmhjertighed biskop i Andriopel, til alle troende kristne, der får dette brev at se, hilsen med Gud.

Faderens stråleglans, som oplyser verden ved sin uudsigelige klarhed, skænker de troendes bønner, der håber på hans himmelske majestæts mildhed, sin velvillige gunst, især når deres fromme ydmyghed understøttes ved helgenernes gode gerninger og bønner. Da vi ønsker, at St. Hans kirke i Skårup, Odense stift, skal nyde passende hædersbevisninger og til stadighed æres af Kristi troende, fritager vi hver især af os, alle som oprigtigt angreber og bekender deres synder og af fromhed, på pilgrimsfærd eller for at bede besøger nævnte kirke på dens festdage og på festdagene for vor herre Jesu Kristi fødsel, omskærelse, helligtrekongersdag, palmesøndag, langfredag, påskesøndag, Kristi himmelfartsdag, pinsesøndag, Kristi legemsfest²⁾ på alle festdage for den glørværdige jomfru Maria og for hver og en af apostlene og evangelisterne, de hellige mænd ærkeenglen Michael, Johannes

døberen, Laurentius, Martinus, Paulus, de hellige kvinder Marie Magdalene, Katarina, Margrete, Barbara, Agate, de 11000 jomfruer, alle helgensdag, fremdeles også på dagene for alle de helgener, hvis relikvier opbevares i nævnte kirke og er genstand for særlig ærbødighed, på denne kirkes indvielsesdag eller på ottendedagen for de nævnte festdage, når disse har en ottendedag, eller som går rundt om kirkegården, eller som fromt følger Kristi legeme, når det bringes til de syge, eller som fromt overværer andre gudstjenester, bisættelser og begravelser af de døde i nævnte kirke eller på dens kirkegård, eller som ved klokkernes aftenringning tre gange fromt beder Ave Maria, eller som ydmygt er til stede foran vor frues alter i samme kirke, når der synges Salve Regina, eller som rækker en hjælpende hånd til nævnte kirkes bygningsfond, belysning, prydelser og andre fornødenheder, så ofte som de gør det fornævnte eller noget af det fornævnte, hver især miskundeligt i Gud og i tillid til den almægtige Guds barmhjertighed og hans apostle Petrus' og Paulus' myndighed for 40 dage af den dem pålagte bod, når blot bispemanden giver sin vilje og sit samtykke dertil. Til vidnesbyrd herom har vi ladet vore segl hænge under dette brev som bekræftelse. Givet i Avignon i den romerske kurie sammesteds i det herrens år 1319³) i februar måned i den herre pave Johan 22.s tredje pontifikatsår.

1) jf. nr. 63. — 2) torsdag efter Trinitatis. — 3) afskriften har 1317, men Johs. 22.s 3. år er 1318 ⁵/₆—1319 ³/₄.

118

1319. 20. juni. Odense.

Biskop Peder af Odense stadfæster Dalum klostres privilegier og giver desuden klostret ret til baderne for helligbrøde.

Referat af Hamsfort.

1. *Efter Langebek:*

To år derefter på rigsmødet i Odense stadfæstede og øgede Peder dalumjomfruernes rettigheder og friheder og erklærede deres vordnede¹) for fri og undtagne at være for det retstryk, som på folkemålet kaldes helligbrøde.

2. *Efter Kall:*

År 1319, som er bekendt ved kong Erik Menved af Danmarks død, bekræfter og forøger han den 20. juni i Odense dalumnonnernes

friheder og erklærer deres vordnede¹⁾ for fri og undtagne at være for det retstryk, som kaldes helligbrøde.

1) gengiver *ascriptitias* (sc. *familias*), der på Hamsforts tid (16. årh.) udtrykker begrebet 'vordnede'. Hamsforts forlæg har sikkert kun haft *familias* (undergivne).

[før 1319. 1. juli].

131

Biskop Peder Pag af Odense giver Jens Tyndskæg, forstander ved vor frue kirkes skole i Odense, 1½ mark korn og peblingene sammesteds 10 mark korn årlig til deres underhold, så længe han lever.

Referat af Jac. Bircherod.

Omtrent år 1308¹⁾ blev det forandret med skolen, thi provsten til vor frue kirke byggede siden en pogeskole, som den kaldes, på vor frue kirkegård, den blev færdig i Erik Menveds tid, og Jens Tyndskæg blev udnævnt til skolemester der. Til hans årlige løn blev lagt degnerenten²⁾ af Stenløse og Fraugde kirker, som beløb sig til 1½ mark korn eller 24 tønder korn³⁾. Der var da 32 peblinge i skolen, som biskop Peder Pag gav 10 mark korn, som var 160 tønder korn, årlig til deres underhold, så længe han levede.

1) årstallet beror sikkert på gætning. Efter al sandsynlighed er brevet dog udstedt før 1319 1. juli, jf. nrr. 132-33. — 2) da dette begreb ikke kendes i middelalderen, må det være Bircherods gengivelse af *redditus ecclesiae* eller lignende. — 3) forkert omregnet af Bircherod, en mark korn var 40 td. hvede eller rug, 48 td. byg og 80 td. havre.

1319. 1. juli. Avignon.

132

Pave Johannes 22. giver peblingene ved vor frue kirkes skole i Odense bekræftelse på det jordegods, som roskildekanniken Bonde Hugorm har givet dem.

Afskrift i de pavelige kopibøger.

Til vore elskede sønner peblingene i skolen i Odense ved vor frue kirke i Odense.

Når man beder os om, hvad der er ret og rigtigt, kræver både billighed og fornuft, at vi i kraft af vort embede drager omhyggelig omsorg for, at det virkeliggøres på behørig måde. I Eders for os forelagte ansøgning udtales det, at vor elskede søn Bonde Hugorm, kannik ved kirken i Roskilde, med tanke på sin egen sjælfrelse og i ønsket om ved en lykkelig

handel at ombytte det jordiske med det himmelske og det forgængelige med det evige, med from og klog gavmildhed — således som det nærmere siges at stå i denne kanniks åbne og med hans segl bekræftede brev desangående — til underhold for Eder og Eders efterfølgere som peblinge i samme hus har skænket Eder og Eders hus nogle gårde i Hjermslev i Vendsyssel, i Agger i Ty syssel og i Harendrup med 10 mark sølvs jord med 3 gårdsæder og alt, hvad dertil hører, og sammesteds i Harendrup en anden gård med 10 mark sølvs jord, en mølle og en grund, som på folke-målet kaldes toft, og en gård i Brænderup med 18 øre sølvs jord tilligemed jord til 6 mark sølv i skyld på *Gerikstath mark ved Odense med alle tilliggender og tilbehør, og jorder til en værdi af 2 mark sølv på *Burthorp mark i Odense stift, som denne kannik en gang personlig havde rådighed over. Vi bøjer os altså for Eders bønner, og da vi anser det, der således klogt er foretaget med hensyn hertil, for ret og rigtigt, stadfæster vi det med apostolisk myndighed og bekræfter det med dette brev. Intet menneske må bryde dette vort stadfæstelsesbrev eller i ubesindig forvovenhed gå imod det. Hvis nogen drister sig til at forsøge dette, skal han vide, at han derved vil pådrage sig Gud den almægtiges og hans hellige apostle Petrus' og Paulus' vrede. Givet i Avignon den 1. juli i vort (pontifikats) tredje år.

133

1319. 1. juli. Avignon.

Pave Johannes 22. stadfæster kong Erik 6. Menveds gave af jordegods i Hjermslev og andetsteds og biskop Peder af Odenses henlæggelse af Fraugde kirke til peblingene ved vor frue kirkes skole i Odense.

Til vore elskede sønner peblingene, hvis hus er beliggende i staden Odense ved vor frue kirke i Odense. Hvad der vides at tjene til Guds navns ære og til gudstjenestens fremme, bør styrkes med apostolisk værn, for at det kan bestå fast og ubeskåret evindeligt i fremtiden. Fra vor kære søn i Kristus Erik, de danskes og venders høje konge, er der forelagt os en ansøgning, som går ud på, at han fornylig til ære for Gud den almægtige og hans moder den hellige jomfru Maria og til forladelse for sine egne og sine forældres synder som underhold for 12 peblinge i staden Odense i skolen ved vor frue kirke i Odense med kongelig gavmildhed har skænket og overdraget alt det gods, han da besad i Hjermslev i Vendsyssel i Børglum stift, Stenløse i Merløse herred i Roskilde stift, Gamborg i Vends herred i Odense stift, og dertil alt det gods i Kærby i samme Odense stift,

som den nu afdøde lægmand i Odense stift Niels Tind havde haft, og som på lovlig vis var tilfaldet kongen, med al ret, marker, enge, græsgange, møller, vand, fiskedamme, skove og alt deres øvrige tilbehør i skov og på åben mark, og tillige sin kongelige ret til såvel 40 marks bøder som til lavere bøder, for at det til evig tid skulde vedblive at anvendes til Eder, idet han med råd og samtykke fra sit riges bedste mænd har overladt Eder patronatsretten og al anden ret, som han og hans forfædre havde haft i denne kirke fra arilds tid, således at der, når en af Eder og af dem, der til enhver tid er blevet uddannet der, optages i præstestanden eller på anden måde af en eller anden grund går ud af Eders hus, efter kongens og hans kongelige efterfølgeres vilje i stedet for den ordinerede eller udgåede skal antages en anden, og således at I skulle være pligtige at overvære gudstjenesten i kirken, for at denne gudstjeneste kunde holdes med større fromhed til ære for Gud hans moder, den hellige jomfru Maria og yderligere forøges i overensstemmelse med Eders forstanders forskrift, bestemmelse og anordning. Kongen har imidlertid forbeholdt sig og samme efterfølgere til evig tid fuld og fri ret til på dette gods at indsætte Eders forstander, og når det måtte behage ham efter ønske at antage en ny, og han har med hensyn til det oven anførte sat den betingelse, at hvis det i hans levetid måtte behage ham at ombytte fornævnte gods med andet, som kunde være nyttigere for Eder, skal han, men kun han, i sin levetid have adgang og myndighed dertil uanset de ovennævnte donationer og uden hensyn til alle dertil knyttede vilkår. Vor ærværdige broder biskop Peder af Odense har også med sin myndighed som stiftets biskop stadfæstet denne anordning, og han har uigenkaldelig tillagt Eders hus fornævnte kirke og forenet den dermed i kraft af fornævnte myndighed, dog med den bestemmelse, at kirkens sognepræst til enhver tid skal præsenteres af kongen og hans efterfølgere, men skal have sjælesorgen overdraget af bispen og hans efterfølgere, under hvem sognet hører, og han har taget de peblinge, som i kommende tider vil være der, under kirkens beskyttelse og sit særlige værn, som om de var gejstlige i hans stift. Senere har nævnte biskop med sin myndighed som stiftets biskop tillagt Eders hus sognekirken i Fraugde i Odense stift med tilslutning og samtykke fra samme kirkes patroner efter nævnte konges ønske, dog således at Eders lærer — for øjeblikket og til enhver tid — skulle have klæder af indtægterne af samme kirke i Fraugde og være pligtig altid at holde Eder med skolebøger under forudsætning af, at der i kirken i Fraugde indsættes en evig vikar til at have sjælesorgen.

gøre tjeneste på rosværdig måde ved gudstjenesten, således som det nærmere står skrevet i et åbent og med bispens og kongens segl bekræftet brev herom. Idet vi altså bøjer os for kongens bønner, og da vi anser det foran anførte for ret og rimeligt, stadfæster vi det med apostolisk myndighed efter sikker viden herom, og vi bekræfter det med denne skrivelses værn. Intet menneske må driste sig til at bryde dette vort stadfæstelsesbrev eller i ubesindig forvoventhed gå imod det. Hvis nogen drister sig til at forsøge dette, skal han vide, at han derved vil pådrage sig Gud den almægtiges og hans hellige apostle Petrus' og Paulus' vrede. Givet i Avignon den 1. juli i vort (pontifikats) tredje år.

140

1319. omkr. 22. juli.

Tingsvidne, at Palle Jonsen af Støvring på Åbo sysselting skødede til Broder, kannik i Århus, en gård i Trollerup og en mølle sammesteds med Gydeløkke og alle andre tilliggender for 500 mark penge.

Afskrift i Århusbogen.

Ove Thomasen, Mikkel Ovesen af Fur, Troels, præst i Norring, Sven Friis af Mølhavn, Lave Vognsen, Niels Pallesen af Skorup, Niels Saksesen, Anders Nielsen af Harlevholm, Sven Bøgeskov, Bent Krabbe, Peder Eskilsen af Kondrup, Palle Bjørnsen og Gunner Urt¹⁾ til alle, [der ser] dette brev, hilsen evindeligt med Gud.

Alle skal vide, at vi har været tilstede, set og hørt på Åbo sysselting, at den gode og velbyrdige mand Palle Jensen af Støvring på dette ting til den gode mand herr Broder, kannik i Århus²⁾, der også personligt var tilstede på samme ting, for 500 mark gængse penge uden noget som helst forbehold med undtagelse af kornet, der på den tid stod på de fornævnte marker solgte og skødede en gård i Trollerup i Skivholme sogn at besidde med rette til evig tid, nemlig toften og husene og møllen sammesteds med alt deres tilliggende, Gydeløkke og alle de andre marker, enge, skove og søer, dyrket og udyrket, hvor det end er beliggende, såvel øst som vest for åen, der strømmer igennem der, således som herr Niels Lænde vides at have besiddet det, hvilken gård og mølle med deres fornævnte tilbehør han i forvejen havde lovbudt i Viborg på landstinget til sin hustru, fru Helene, den nævnte herr Niels Lændes datters slægtninge at købe samme, der var til salg til slægtningene. Med hensyn til de 500 mark gjorde den samme Broder fornævnte Palle Jensen fuldstændig kvit og frit for 200 mark over for Asser

Rampe, hvis kvitteringsbrev for samme pengesum han overgav denne Palle på samme ting, og over for en vis Jens Basse af Skader, der da personligt var til stede sammesteds, for 100 mark penge, idet denne Palle var tilstede og velvilligt og gerne godkendte denne betaling. Samme Palle skødede også til sin elskede hustru, fornævnte fru Helene, hvis han skulde dø uden afkom med hende, til erstatning for fornævnte gård, mølle og øvrige ting tre mark gulds jord af sit gods i Hald i Ommersyssel og jord på 44 pund i udsæd i Bådesby på Lolland at besidde evindeligt, som han havde købt, og som grænsede op til denne hans hustrus jorder sammesteds, og herr Ove Thomasen modtog på fornævnte fru Helenes vegne denne skødning. Den samme Palle lovede også, da erstatningen ikke var beliggende i Åbo syssel, at han vilde foretage en anden fuld og lovlig skødning af samme på de ting, hvor erstatningsjorderne Hald og Bådesby var beliggende. Til vidnesbyrd om denne skødning og handling er vore segl hængt under dette brev. Givet i det herrens år 1319 omkring ved den hellige Marie Magdalenes dag.

1) i DGP. opfattet som eet navn: Gundrith (Gundred). — 2) jf. nr. 156.

1319. 6. september. Roskilde.

146

Biskop Peder 2. af Viborg, biskop Niels 2. af Børglum, biskop Peder af Odense og biskop Jens af Ribe erklærer, at kong Erik 6. Menved i deres nærværelse har skødet jordegods til biskop Oluf af Roskilde.

Original på universitetsbiblioteket.

Peder, af Guds miskundhed biskop i Viborg, Niels, af Guds miskundhed biskop i Børglum, Peder, af Guds miskundhed biskop i Odense, og Jens, af Guds miskundhed biskop i Ribe, til alle, der ser dette brev, hilsen evindeligt med Gud.

.....

1319. [efter 30. september].

147

Regnskab over de rygiske vasallers tab i kongen af Danmarks tjeneste.

Afskrift i Stettin.

Fyrsten af Rygens vasallers tab i kongens tjeneste. For det første Tezlav af Ursenden en hest til 24 mark; fremdeles Johan Sabitz en til 14 mark; fremdeles Sulimar 2 heste til 30 mark; Henrik Crul en til 14 mark; fremdeles Walter Wusseken en til 18 mark, fremdeles Mathias Krassow en til 18 mark; fremdeles Raleke en til 20 mark; fremdeles Nicolaus af Schap

rode en til 20 mark; fremdeles Bernhard af Streu en til 20 mark; fremdeles Alexander en til 20 mark; Henneke von der Osten en til 20 mark; fremdeles Henneke af Reetz en til 20 mark; fremdeles Henneke Versen en til 20 mark; fremdeles herr Tezes tjenerne to heste til 28 mark. Summen af heste 286 mark.

Fremdeles skilte herr Teze sig fra de andre vasaller og tog til Skåne og brugte . . .¹⁾, men vasallerne tog til Sjælland, hvor de i 8 dage brugte 144 mark penge i vendisk mønt. Fremdeles brugte herr Teze sammen med vasallerne 22 mark kobberpenge mellem Roskilde og Ringsted; fremdeles fra Ringsted til Næstved 20 mark kobberpenge; fra dette sted og til Vordingborg 12 mark kobberpenge; fremdeles fra Femern til Nykøbing 20 mark kobberpenge. Ialt 430 mark vendisk og 74 mark kobberpenge.

Fremdeles beregnet anderledes efter et andet brev er vasallernes tab først 50 mark lybsk minus 14 penninger, fremdeles 94 mark og 16 ørtug kobberpenge, fremdeles 424 mark vendiske penge. I det herrens år 1319 dagen før den hellige jomfru Margretes dag foretog herr Vizlav af Rygens vasaller først en sejlads fra Stralsund til Danmark og landede på Sjælland, hvor de opholdt sig fra en tirsdag til en anden tirsdag og forbrugte for 140 mark vendisk. Men herr ridder Teze Stangenberg kom til Skåne og fulgte efter nævnte mænd og traf dem i Roskilde, og han førte dem til Ringsted om tirsdagen, hvor han skaffede dem det nødvendige, først 4 tønder øl til 8 mark, brød til 4 mark, fremdeles 1 ko til 4 mark og 4 ørtug; fremdeles 4 flæskesider for 4 mark og 6 ørtug; fremdeles 2 får til 1 mark, fremdeles 8 høns til 12 ørtug, fremdeles brænde og salt for 1 mark, fremdeles til foder 2 drømt havre til 4 mark. Om morgenen sammesteds 2 får til 1 mark og 4 ørtug, fremdeles 18 ørtug til smør, fremdeles 6 ørtug for æg. Ialt 29 mark skånsk. Fremdeles samme aften i Næstved 4 mark og 2 ørtug for en ko, fremdeles 28 ørtug for 2 får, fremdeles 2 mark og 4 ørtug for to flæskesider; fremdeles 8 ørtug for 12 høns; fremdeles 2 mark og 4 ørtug for brød; fremdeles 4 mark og 2 ørtug for 2 tønder tysk øl; fremdeles 1 mark for 1 tønde dansk øl; fremdeles 2 mark og 2 ørtug for havre. Sammesteds torsdagmorgen 4 mark og 4 ørtug for 2 tønder øl; fremdeles 2 mark for brød; fremdeles 1 mark og 2 ørtug for 2 får; fremdeles 1½ mark for to flæskesider; fremdeles 16 ørtug for honning; fremdeles 1 mark for brænde og salt; fremdeles til foder 4 mark og 4 ørtug. Ialt 35 mark kobberpenge.

Fremdeles samme aften i Vordingborg 4 mark for 2 tønder øl, til bærerne 2 ørtug; fremdeles til okse- og fårekød 3 mark og 2 ørtug; fremdeles 1 mark

og 2 ørtug til brød; fremdeles til brænde og salt 20 (ørtug); fremdeles til foder, nemlig et bundt, 1 mark. Ialt 10 mark og 2 ørtug sjællandsk.

Fremdeles om fredagen, som var Laurentiusdag, kom kongens bud til dem, som førte dem til Femern, hvor de forblev indtil Mikkelsdag.

Og i denne tid gaves der ikke foder til hestene, undtagen en fjerding havre til hver stridshest; til de andre heste skaffede de ved pantsættelse en halv skæppe havre til hver væbners heste, fordi der var græsmangel der, ugentlig blev det 6 drømt minus 2 skæpper²), og dette gaves i 7 uger, ialt 40 drømt og 10 skæpper, skæppen betalte de med 8 lybske penninger, ialt 20 mark 6 skilling og 8 penning lybsk. Men efter Mikkelsdag forblev de der i 3 uger og fik alt det nødvendige der undtagen i to dage; først en slagteokse til 2 mark og 2 skilling lybsk; fremdeles 3 flæskesider til 2 mark og 4 skilling; fremdeles 2 får til 12 skilling. Fremdeles den følgende dag til smør 1 mark; fremdeles til fisk 6 skilling; fremdeles 4 skilling til æg. Fremdeles 5 skilling til 10 høns; fremdeles til lys, brænde, grød, kål og andet i 10 uger i herr Tezes logi, hvor alle spiste, 7 mark minus 1 skilling. Ialt 14 mark. Men af alt det forbrugte på Femern gav fogden sammesteds dem kvittering for 13 mark og 11¹/₂ skilling lybsk.

Fremdeles da fornævnte vasaller skulde vende tilbage til deres land, red herr Teze efter den herre konge og traf ham i Roskilde, og på den rejse brugte han selvsjette 5 mark lybsk og 1 mark sølv. Ialt sammen med det på Femern 25¹/₂ mark og 2 penninger, med den mark sølv i penninger, som fogden gav dem, dog fradraget. Fremdeles da de drog bort fra Femern, brugte de i Saksøbing 15 mark minus 4 skillinger. Fremdeles i Nykøbing tildelte fogden dem det nødvendige, men til brænde gav de 2 mark kobberpenge; der stillede fogden 16 skibe til væbnerne, som sejlede hjem med dem. Men herr Teze med 3 vasaller fulgte kongen gennem hele Sjælland og Skåne for at høre regnskab og vendte atter tilbage til Sjælland til Kalundborg og derfra til Vordingborg, på hvilken rejse og i hvilken forlængede tid de brugte 4 mark lødigt sølv indbefattet modtagne levnedsmidler til skibet. Fremdeles skipperen for hver hest fra Vordingborg til Stralsund 6 ørtug kobberpenge. Ialt 20 mark minus 4 ørtug kobberpenge.

Ialt 430 mark vendiske penge med heste.

Ialt 50 mark lybske minus 14 penninge.

Ialt 94 mark og 16 ørtug kobberpenge.

1) enten har afskriveren oversprunget den nærmere angivelse af herr Tezes forbrug, eller også har den manglet i originalen. — 2) = 70 skæpper.

156

1319. 22. november.

Palle Jonsen af Støvring gør vitterligt, at han har solgt sin gård og mølle i Trollerup til herr Broder, kannik i Århus.

Afskrift i Århusbogen.

Palle Jonsen af Støvring¹⁾ til alle, der ser dette brev, hilsen evindelig med Gud.

Alle skal vide, at jeg til den gode mand, herr Broder, kannik i Århus, for 500 mark gængse penge har solgt og på Åbo sysselting skødet min gård i Trollerup og møllen sammesteds at besidde med rette evindelig med alt deres tilbehør, Gydeløkke og alt det øvrige, marker, enge, skove og søer, dyrket og udyrket, hvor det end er beliggende, såvel øst som vest for åen, der løber igennem sammesteds, sådan som herr Niels Lænde vides at have besiddet det, hvilken gård og mølle med alle deres fornævnte tilliggender jeg forinden havde lovbudt på Viborg ting til slægtningene at købe samme. Men disse 500 mark havde samme Broder betalt mig fuldt ud efter mit ønske, og for disse erklærer jeg ham ved dette brev for kvit og fuldstændig fri at være. Fremdeles har jeg til erstatning for det samme til min elskede hustru Helene, hvis jeg skulle dø uden afkom med hende, af mit gods i Hald i Ommersyssel skødet tre mark gulds jord og på Lolland i Bådesby jorder på 44 pund korn i udsæd at besidde evindelig. Til vidnesbyrd herom er under dette brev sammen med mit eget segl hængt segl tilhørende herrerne Niels Korf og Herman, forhenværende sakristan i Århus, og desuden min nevø²⁾ Knud Jonsen, der, da dette brev blev skrevet, alle var tilstede. Givet i det herrens år 1319 på den hellige jomfru Cecilies dag.

1) jf. nr. 140. — 2) gengiver *nepos*, der også betyder barnebarn.

176

1320. 25. januar. Viborg.

Kong Kristoffer 2.s håndfæstning.

Original i rigsarkivet.

..<26> Fremdeles at der engang om året skal holdes rigsmøde i Nyborg. . .

186

1320. 16. marts.

Anders Tagesen skænker Sorø kloster en gård i Ullerslev på Fyn.

Referat i Sorø gavebog.

Den velbyrdige mand herr Anders Tagesen, herr Anders Skænkensens barnebarn, der nærrede en særlig hengivenhed for vor frue kloster i Sorø, valgte sit gravsted der, og skænkede til bod for sin sjæl klostret en gård i Ullerslev på Fyn med alt tilligende til gården at besidde evindeligt i det herrens år 1320 på passionssøndag.

1320. 8. april. Avignon.

211

Pave Johannes 22. pålægger biskop Peder af Odense og sine kapellaner magister Buxolus af Parma, kannik i Tournai, og dr. Vilhelm Krag, kannik i Lund, at andrage om, at dekanen Guido i Lund får sine indtægter i de to år, han er løst fra sine embedspligter.

Afskrift i de pavelige kopibøger.

1320. 22. april. Avignon.

212

Pave Johannes 22. pålægger prioren i Odense og provsten og kantoren i Århus at værne Løgum kloster.

Afskrift i Løgumbogen.

1320. 9. juni. Vordingborg.

222

Kong Kristoffer 2. stadfæster Herresteds privilegier.

Afskrift i Langebeks Diplomatarium.

Kristoffer, af Guds nåde de danskes og venders konge, til alle, der ser dette brev, hilsen evindeligt med Gud.

Vi vil, at alle skal vide, at vi for fremtiden tilstår og med dette brev stadfæster de love og torverettigheder, som indehaverne af dette brev bymændene i Herrested havde haft af gammel sædvane og vides at have haft frit på vor højtelskede faders tid — berømmelig ihukommelse — således som det indeholdes klart i vore forfædres derom affattede privilegier¹⁾, idet vi under vor nådes fortabelse strengt forbyder, at nogen af vore fogeder, sammes officialer eller nogen anden for fremtiden drister sig til at anfægte eller på nogen måde hindre bymændene med hensyn til disse torverettigheder, som de hidtil har haft, såfremt han sætter pris på vor nåde og gunst. Til vidnesbyrd herom er vort segl hængt under dette brev.

Givet i Vordingborg i det herrens år 1320 mandagen umiddelbart før apostlen St. Barnabas' fest, i vor nærværelse.

1) jf. 1258 27. august (DRB II 1 nr. 256), 1270 19. juli (DRB II 2 nr. 156), 1288 28. maj (DRB II 3 nr. 296).

223 **1320. 28. juni. Nykøbing F.**

Kong Kristoffer 2. stadfæster Ribe kapitels privilegium, hvorved kannikernes bryder og landboer fritages for leding og alle afgifter til kongen.

Original i rigsarkivet.

225 **[1320]¹⁾. 1. juli. Saksøbing.**

Kong Kristoffer 2. takker Revals råd for dets troskab og meddeler, at han har forhandlet om byens anliggender med Wenemer Holler, samt anmoder rådet om at sende befuldmægtigede udsendinge, for at de påbegyndte forhandlinger kan føres til ende.

Original i Reval.

1) se brevet nedenfor under 22. juli om samme sag (nr. 231). Kristoffer 2. var i Saksøbing i juli 1320, jf. nr. 229 og 237, brevet er derfor sandsynligvis fra 1320.

229 **1320. 17. juli. Saksøbing.**

Kong Kristoffer 2. stadfæster Esrom klostres privilegier.

Afskrift i Esrombogen.

231 **[1320]. 22. juli. Saksøbing.**

Kong Kristoffer 2. beder rådmændene i Lübeck give Revals borgere frit lejde, så at de kan komme til Lübeck og få erstatning for den uret, Lübeckerne har tilføjet dem.

Original i Lübecks Statsarkiv.

237 **1320. 25. juli. Saksøbing.**

Kong Kristoffer 2. bekræfter det forbund, han i 1318 afsluttede i Kalmar.

Registratur i det svenske rigsarkiv.

Kong Kristoffer af Danmarks bekræftelse på det forbund, han i 1318 afsluttede i Kalmar¹⁾ med hertug Eriks og hertug Valdemars fyrstinder. Givet i Saksøbing på Jakobsdag. Original på latin.

1) jf. nr. 17.

1320. 27. juli. Kal(lø)¹).

238

*Kong Kristoffer 2. stadfæster Sakskebings privilegier.**Dansk oversættelse i rigsarkivet.*

Vi Kristoffer, af Guds nåde de danskes og venders konge, til Eder alle, som ser og læser dette vort brev, hilsen med Gud.

Vi gør vitterligt, at vi tilstår og giver vore borgere i Sakskebing alle de privilegier og friheder, som de frit har haft i henfarne kongers tid i Danmark, og stadfæster dem med dette vort åbne brev²). Fremdeles forbyder vi, at nogen af vore fogeder, deres stedfortrædere eller nogen anden, af hvad stand eller stilling de end måtte være, drister sig til på trods af dette brev, at gøre noget, forhindre eller på nogen måde forulempe dem, under trusel om vor kongelige hævn og vrede.

Til vidnesbyrd herom lader vi vort segl hænge under dette vort åbne brev. Givet i Kal(lø)¹) år 1320 den første søndag efter den hellige apostel Jakob i vor nærværelse.

1) teksten har 'Kallöf', der i betragtning af kongens opholdssted på de omkringliggende dage (jf. nr. 231. 237. 240. 241) antagelig dækker over Kallø i Sakskebings nabosogn Tårs; Kallø var et kongeligt birk. — 2) jf. DRB II 6 nr. 31.

1320. 27. juli. Kal(lø)¹).

239

*Kong Kristoffer 2. stadfæster Nakskov privilegier.**Afskrift i rigsarkivet.*

Kristoffer, af Guds nåde de danskes og venders konge, til alle, der ser dette brev, hilsen evindelig med Gud.

Vi gør vitterligt for alle, at vi giver og skænker nærværende brevvisere bymændene i Nakskov alle de privilegier og friheder, som de frit har haft af vore forfædre Danmarks konger, idet vi stadfæster dem med dette brev²).

Derfor forbyder vi på det strengeste under trusel om vor nådes fortabelse, at nogen af vore fogeder, deres officialer eller nogen anden, af hvad stand eller stilling han måtte være, på trods af dette brev drister sig til at hindre dem på nogen måde eller at forulempe dem i nogen henseende, såfremt han vil undgå vor vrede og kongelige hævn.

Til vidnesbyrd herom er vort segl hængt under dette brev. Givet

Kal(lø)¹⁾ i det herrens år 1320 første søndag efter den hellige apostel Jakobs dag i vor nærværelse.

1) jf. nr. 238 (teksten har her 'Kolding'). — 2) jf. DRB II 2 nr. 8. 235. II 3 nr. 297. II 4 nr. 108. 126. II 5 nr. 109. II 6 nr. 57.

243 1320. 1. august. Næstved.

Bisperne Peder 2. af Viborg, Peder af Odense, Niels 2. af Børglum og Esger 2. af Århus, gælkeren Anders Pedersen og 10 danske riddere går i borgen for, at kong Kristoffer 2. vil overholde Kalmaroverenskomsten af 1318 17. april.

Afskrift hos Hadorph.

Peder af Viborg, broder (Peder) af Odense, Niels af Børglum og Esger af Århus, af Guds barmhjertighed bisper, samt Anders Pedersen, gælker i Skåne, Jens Nielsen af Kås, Niels kaldet He, Jens Kande, Niels Brok, Peder Jensen af Katslösa, Jens Uffesen, Jens Pedersen Trækkehær, Oluf kaldet Flemming, Karl Pedersen og Knud Nielsen, riddere og råder hos herr Kristoffer, de danske berømmelige konge, til alle, der ser dette brev, hilsen evindeligt med Gud.

.....

252 1320. 9. august. Odense.

Kong Kristoffer 2. indskriver jordegods til 13¹/₂ mark sølvs værdi som Peder, Tunger har i værge, i sit målgods.

Afskrift i rigsarkivet.

Vi Kristoffer, af Guds nåde de danskes og venders konge o.s.v., til alle, der ser dette brev, hilsen evindeligt med vorherre.

Det skal være vitterligt for alle, at de jorder, som nærværende brevviser Peder Tunger har i hævd og værge, og som er 13¹/₂ mark sølv værd evindeligt, indskriver vi i vort målgods¹⁾ med dette vort åbne brev, og at vi giver fornævnte brevviser lige frihed i fornævnte jorder med vore andre målmænd²⁾ på det vilkår, at han hvert år skal være pligtig at gøre udlæg til vort bords behov, således som fornævnte jorder er til³⁾. Vi forbyder strengt, at nogen af vore undersætter eller ombudsmænd eller nogen anden, hvemsomhelst det måtte være, hindrer fornævnte brevviser med hensyn til fornævnte jorder på nogen måde mod dette vort brev, såfremt han vil undgå vor kongelige hævn og vrede. Til yderligere stad-

fæstelse og vidnesbyrd lader vi vort segl hænge under dette brev. Givet i Odense dagen før martyren St. Laurentius' dag.

1) gods, hvoraf udgifterne til kongens underhold (bord) ydes, svarende til de gejstliges 'mensalgods', af *male* (mål[ti]d), jf. Dipl.Dan. II 3 nr. 281, der i DRB II 3 nr. 281 er uheldigt gengivet med 'kasse' (læs: bord), se Hans Knudsen, Maalsmænd og Maalbønder (Småskrifter tilegnede professor, dr. phil. Aage Friis 1940) p. 26. — 2) senere kaldet mål-bønder, d.v.s. bønder, der skal præstere vagthold og udgøre besætningstropper på kongelige slotte; de betaler en fast årlig afgift til kongen, men skal ikke yde inne og stud. — 3) de jorder, hvorom der i det foreliggende tilfælde er tale, lå i Diernæs sogn, se Hans Knudsen s. 18.

1320. 16. august. Odense.

254

Kong Kristoffer 2. giver borgerne i Flensborg det privilegium, at de i hele Danmark kun skal betale den told, som plejer at betales fra gammel tid.

Original i Kiel.

1320. 23. august. Vordingborg.

258

Kong Kristoffer 2. bevidner drosten Morten Dues enke fru Ingerds arvepart ved skiftet efter mandens død.

Gl. dansk oversættelse hos Anne Krabbe.

Kristoffer, af Guds nåde de danskes og venders konge, til alle, som ser dette brev, hilsen evindelig med Gud.

Eftersom vor forhenværende drost herr Morten Dues arvinger for os i Vordingborg år 1320 dagen før apostlen St. Bartholomeus' dag har skiftet og delt hans gods, som kunde tilfalde dem ved arv, bevidner vi med dette vort åbne brev, at hans enke fru Ingerd som vederlag for sit gods, som samme herr Morten havde solgt i Blekinge i *Alstrup og *Esketorp, ligeledes i Skåne i *Fretherslev, Flackarp og Ingelstorp, skal have først Sørup på Falster, Brøderups fjerding på Sjælland med hvad dertil hører, nemlig Brøderup, Sjolte, Sølperup, Bækkeskov og Stavnstrup med alt det gods, som herr Tule Ebbesen havde i Vinslöv i Skåne og en halv mølle i Karlaby. Og af købegodset¹⁾ skal hun have følgende, nemlig Søstrup, Gøderup, Glostrup og Mølleborup med en mølle på Sjælland, ligeledes i Skåne Sjørup med alt tilliggende, ager, eng, skov og al anden herlighed, således som herr Peder Jensen, herr Tyge Ebbesen og Peder kaldet Lovsmand ejede det, med den eng, som hedder Listarums eng og fra arilds tid har ligget til gården, ligeledes *Middekielle, Råbockarp, *Sckrøterth med alt dets gods, som samme Morten Due ejede i Rörum, og den mølle,

som kaldes Strantemölla og *Fæszemölla og alt det, som herr Morten ejede i Örnberga. Og for at ingen tvivl eller forhindring og modstand på nogen måde skal eller kan opkomme for nævnte fru Ingerd med hensyn til skiftet af nævnte gods, har vi givet hende vort brev og bekræftet det med vort segl. Givet år, dag og sted som ovenfor skrevet står.

1) i modsætning til det gods, der er gået i arv i slægten.

263

1320. 27. august. Nyborg.

Kong Kristoffer 2. tager bymændene i Nyborg under sin beskyttelse og stadfæster de rettigheder, de har haft i kong Valdemars dage, idet han forbyder sandemænd og nævninger fra noget herred at fælde dem, da de alene skal stå til ansvar på deres byting.

Afskrift i rigsarkivet.

Kristoffer, af Guds nåde de danskes og venders konge, til alle, der ser dette brev, hilsen evindelig med Gud.

Vi gør vitterligt for alle¹⁾ med dette brev, at vi tager nærværende brevvisere, vore elskede bymænd i Nyborg under vor fred og beskyttelse for særligt at forsvare dem, og at vi tilstår dem alle de samme friheder og nåder, som de vides frit at have haft i kong Valdemars dage, salig ihukommelse. Vi forbyder strengt, at nogen sandemand eller nævning lige-gyldigt fra hvilket herred drister sig til at fælde dem i nogen sag eller også at fortrædige dem; men vi vil, at enhver, som måtte ønske at rejse tiltale mod dem i nogen sag, skal føre sagen på tinget i samme vor by, og at der skal de omvendt stå til ansvar under overholdelse af rettens orden. Vi forbyder derfor strengt under trusel om vor nådes fortabelse, at nogen af vore fogeder eller deres officialer eller nogensomhelst, hvilken stilling han end indtager, drister sig til på nogen måde at hindre dem eller nogen af dem imod dette brevts ordlyd, såfremt han vil undgå vor vrede og kongelige hævn. Givet i Nyborg under vort segl i det herrens år 1320 onsdag efter apostlen St. Bartolomeus' dag med vor drost herr Lars Jonsen som vidne.

1) jf. DRB II 5 nr. 29.

264

1320. 27. august. Nyborg.

Kong Kristoffer 2. pålægger indbyggerne i Vindinge herred at holde herredsting hver onsdag i Nyborg og giver bymændene i Nyborg ret til at handle med dem på torvet om onsdagen.

Afskrift i rigsarkivet.

Kristoffer, af Guds nåde de danskes og venders konge, til alle, som ser dette brev, hilsen evindelig med Gud.

Vi pålægger alle i Vindinge herred¹⁾, at de for fremtiden ikke undlader hver onsdag at holde deres ting i Nyborg og på ingen måde anderledes, såfremt de vil undgå vor kongelige hævn. Ydermere tilstår vi af særlig nåde bymændene i Nyborg, alle og enhver, den frihed, at de for fremtiden hver onsdag må holde almindeligt torv sammesteds med udenbys og afslutte en hvilkensomhelst handel, idet vi strengt forbyder, at nogen af vore fogeder eller deres officialer eller nogensomhelst anden drister sig til på nogen måde at hindre bymændene imod dette brevs ordlyd, såfremt han vil undgå vor kongelige hævn. Til vidnesbyrd herom har vi ladet vort segl hænge under dette brev. Givet i Nyborg i det herrens år 1320 onsdag efter apostlen St. Bartolomeus' dag med vor drost herr Lars Jonsen som vidne.

1) jf. DRB II 5 nr. 30.

1320. 4. september. Avignon.

270

Pave Johannes 22. pålægger bisperne (Peder) af Odense, (Karl) af Linköping og (Bo) af Växiö under trusel om kirkens straf at tvinge kong Kristoffer 2. og hans mænd til at give johannitterne erstatning for de overgreb, de har været genstand for fra kong Erik 6. Menveds og hans mænds side, hvis kongen sidder pavens opfordring til at give oprejsning overhørig.

Afskrift i de pavelige kopibøger.

1321. 26. august. Roskilde.

366

Kong Kristoffer 2. slutter forlig med ærkebiskop Esger af Lund og hans kirke.

Efter Hvitfeldts tryk.

.....

Til vidnesbyrd herom og til fyldigere bevis er vort segl hængt under dette brev. Også vi magister Bernardus de Montvalent, ærkedegner af Sologne i Bourges' kirke, herr pavens kapellan, og pavestolens nuntius, udsendt særligt til Danmarks rige for at ordne lundekirkens anliggender, Peder af Viborg, Niels af Børglum, Peder af Odense, Jens af Slesvig, Esger af Århus og Jens af Ribe, af Guds nåde bisper i Danmarks rige, har

personligt overværet alt det fornævnte og har som fredens og endrægtighedens formidlere sammen med mange andre hidført denne ordning mellem parterne og ladet vore segl hænge under dette brev til vidnesbyrd og fyldigere bevis.

Forhandlet og givet i Roskilde i det herrens år 1321 onsdagen efter dagen for den hellige apostel Bartholomeus.

367 1321. 27. august. Roskilde.

Ærkebiskop Esger af Lund slutter på den danske kirkes vegne forlig med kong Kristoffer 2. og den danske krone.

Afskrift i rigsarkivet (Vidisse af 1322 9. juni = nr. 419).

.....

Til vidnesbyrd herom har vi ladet vort segl hænge under dette brev. Givet i Roskilde i det herrens år 1321 torsdag efter dagen for den hellige apostel Bartholomeus. Og vi magister Bernardus de Montvalent, ærke-
degn af Sologne i Bourges' kirke, herr pavens kapellan, udsendt som nuntius til Danmarks rige, og bisperne af Guds nåde Peder af Viborg, broder Peder af Odense, Niels af Børglum, Jens af Slesvig, Esger af Århus og Jens af Ribe har overværet alt det fornævnte og har forhandlet derom med rigets bedste mænd og har truffet denne ordning i overensstemmelse med sagens vilkår og rigets muligheder til lov og ære for Gud fader den almægtige, den hellige jomfru Maria og den hellige martyr Laurentius, som er fornævnte lundekirkes beskytter, og for at skabe ro og fred hos begge, nemlig i riget og den danske kirke, og til evig erindring om alt det fornævnte og til vidnesbyrd derom har vi ladet vore segl hænge under dette brev sammen med segl tilhørende fornævnte ærkebiskop i Lund herr Esger, Sveriges primas. Forhandlet og givet ovennævnte år, dag og sted.

390 1322. 10. januar. Avignon.

Pave Johannes 22. pålægger ærkebisperne af Lund og Uppsala og bispen af Odense at sørge for, at tre klerke i enkedronning Margrete af Sveriges tjeneste får lov til uhindret at nyde indtægterne af deres embeder i tre år.

Afskrift i de pavelige kopibøger.

1322. 29. marts. Lund.

403

Ærkebiskop Esger af Lund bevilger kanniken Tyge Hemmingsens ansøgning om, at Köpinge kirke annekteres under hans præbende i Lund.

Afskrift (Lundebogen).

Esger, af Guds miskundhed ærkebiskop i Lund, Sveriges primas, til sin elskede søn herr Tyge af Lolland, sin kannik i Lund og sognepræst i Köpinge i sit stift, hilsen evindeligt med en faders hengivne kærlighed.

.....

1322. 7. juli.

426

*Peder Sparre og hans broder Niels Krage pantsætter deres gods i *Galmindrup til Jakob Knudsen for 100 mark.*

Eline Gøyes jordebog.

Først¹⁾ et landstingsbrev om, at Peder Sparre og hans broder Niels Krage pantsatte alt deres gods i *Galmindrup, hvilket er halvdelen af *Galmindrupfang, til Jakob Knudsen for 100 mark. Givet onsdagen næst før St. Knud konges dag 1322.

1) d. v. s. af brevene vedrørende Galmindrup.

[1322. 5. september—1323. 4. september]. Avignon. 436

Pave Johannes 22. pålægger biskop Peder af Viborg, Bernardus de Montvalent, ærkedegn af Sologne, og Nils Sigvastsson, kannik i Uppsala, at undersøge og træffe afgørelse i striden mellem Valborg, enke efter Otto Foged, og hendes afdøde søns kreditorer, der har beslaglagt det gods, som Valborg havde arvet efter sin søn og skænket til oprettelsen af et nonnekloster.

Afskrift i de pavelige kopibøger.

Til vor ærværdige broder (Peder), biskop af Viborg, (og vore kære sønner Bernardus de Montvalent), ærkedegn i Sologne i Bourges kirke og magister Nils Sigvastsson, kannik i Uppsala, hilsen (og apostolisk velsignelse).

Vor elskede datter i Kristus Valborg, enke efter afdøde Otto kaldet Foged i Odense stift, er kommet til os og har ladet os meddele, at hun tidligere, brændende af iver for fromhedslivet, til ære for gud og den salige

og glørværdige jomfru Maria stiftede et nonnekloster af cistercienserordenen beliggende på hendes egen jord i ovennævnte stift, til hvilket kloster hun skænkede, gav og til evig tid knyttede alt det urørlige gods, som ved arv var tilfaldet hende efter hendes afdøde søn Jens, og hun viede sig til at tjene den evige herre sammesteds. Men da senere fornævnte kloster alvorligt besværedes på fornævnte gods i anledning af nogle gældsposter, som den nævnte Jens siges at have pådraget sig på afdøde Morten kaldet Dues vegne fra samme stift, i hvis tjeneste samme Jens stod, medens han levede, på foranledning af kreditorerne, som havde disse tilgodehavender — hvilken gæld nævnte ridder før sin død, således som det forsikres, havde vedgået, — stadfæstede Erik, de danskes og venders konge, berømmelig ihukommelse, udtrykkeligt den af Valborg foretagne foræring og gave af nævnte gods til omtalte kloster efter at være fuldt underrettet om denne sag, og han tilstod samme kloster af kongelig myndighed et immunitets- og frihedsprivilegium under opregning af nævnte gods²). Men først da fornævnte konge efter Guds vilje var kaldet fra denne verden, og mens omtalte kloster ukæret besad fornævnte gods i kraft af sin ret, har fornævnte kreditorer utilbørligt dristet og drister sig til på mangfoldig vis at fortrædige dette kloster til dets store skade og åbenbare fortræd ved at bemægtige sig og splitte det gods, der som forudskikket var viet til dyrkelse af gud, ved magtanvendelse og tryk fra den verdslige domstols side, idet de mod kanoniske forbud og andet viser fuldstændig foragt for den appel eller henvendelse til det apostoliske sæde, som samme enke af den grund har foretaget, så godt hun var i stand til og på den måde, hun bedst kendte og evnede på sit modersmål. Derfor har nævnte enke ydmygt ansøgt os om, at vi vilde værdiges at sørge for passende hjælp for samme kloster i denne sag. Da vi, hvem som bekendt tilsynet med skadelidte klostre tilkommer, med faderlig omsorg vil komme samme kloster, som fornævnte gods siges at tilhøre, til hjælp med passende midler i denne sag, pålægger og befaler vi derfor ved apostolisk brev Eder, vise mænd, at I alle tre eller to eller en af Eder personligt eller ved en eller flere andre sørger for at yde omtalte kloster en hurtig retfærdigheds fyldest, idet I skaffer Eder omhyggelige oplysninger i denne sag ved umiddelbart, summarisk og uden offentligt hed og formelig rettergang at stævne dem, som bør stævnes; de, der sættes sig herimod, skal I tugte med udelukkelse af appel, uanset om det af de apostoliske sæde er tilstået dem eller nogle af dem, at de ikke kan rammer af interdikt, suspension eller banlysning ved et pavebrev, som ikke fuld-

stændigt, udtrykkeligt og ord til andet omtaler denne bevilling, eller uanset om denne appel eller henvendelse måske ikke var fremsat på lovlig måde og ikke var blevet forfulgt af samme enke eller en anden på nævnte klostres vegne indenfor den lovlige frist.

1) både dette og det efterfølgende brev om samme sag er udateret, men står i den pavelige kopibog sammen med breve fra Johannes 22.s 7. paveår, d. v. s. 1322—23, nærmere bestemt 1322 5. sept.—1323 4. sept. — 2) denne opregning af godset gentages i et senere pavebrev af 1329 27. februar, DRB II 10 nr. 104, af hvilket det fremgår at godset var beliggende på Lolland.

[1322. 5. september—1323. 4. september]¹⁾. Avignon. 437

Pave Johannes 22. pålægger kong Kristoffer 2. at stadfæste det privilegium, som hans broder kong Erik 6. Menved havde givet det kloster, som Otto Fogeds enke Valborg havde oprettet.

Afskrift i de pavelige kopibøger.

Til vor kære søn i Kristus Kristoffer, de danskes og venders berømmelige konge, (hilsen og apostolisk velsignelse).

Jo frommere vi antager, at en konge ved beskuelse af Gud bliver overfor klostre, kirker og kirkelige personer, des mere tillidsfuldt anbefaler vi dem til Dig, høje konge. Vor elskede datter i Kristus Valborg, enke efter afdøde Otto, kaldet Foged, fra Odense stift, har ladet fremføre for os, idet hun henvendte sig til det apostoliske sæde, at hun tidligere, brændende af iver for fromhedslivet, stiftede et nonnekloster af cistercienserordenen på sin egen jord, til hvilket hun skænkede, gav og til evig tid knyttede alt det urørlige gods, som ved arv var tilfaldet hende efter hendes afdøde søn Jens, og andet gods, som tilhørte hende på en eller anden måde, og hun viede sig til at tjene den evige herre sammesteds. Men da senere fornævnte kloster alvorligt besværedes på nævnte gods i anledning af nogle gældsposter, som den nævnte Jens siges at have pådraget sig på den afdøde ridder Morten kaldet Dues vegne, i hvis tjeneste han stod, mens han levede, på foranledning af kreditorerne, hvilken gæld omtalte ridder før sin død havde vedgået, stadfæstede Erik, de danskes og venders konge — berømmelig ihukommelse — Din kødelige broder og forgænger, den af nævnte Valborg foretagne gave af godset til omtalte kloster, således som fornævnte enke har hævdet, efter at være blevet fuldt underrettet om denne sag, og af kongelig gavmildhed tilstod han samme kloster et immunitets- og frihedsprivilegium under opregning af nævnte gods, således som Eders

kongelige højhed klart kan blive bekendt med ved ordlyden af privilegiet, som af nævnte Valborg er blevet fremlagt ved det apostoliske sæde, og som vi har ladet indføje i dette brev. Men først da Din nævnte kødelige broder og forgænger efter Guds vilje havde forladt denne verden, og Du var blevet ophøjet til tronen, har nævnte kreditorer dristet sig og drister sig, som det forsikres, til ved tryk og magtanvendelse fra den verdslige domstols side imod kanoniske forbud og kongelige privilegier på mangfoldig vis at fortrædige nævnte kloster på det fornævnte gods, som var viet til dyrkelsen af Gud, og som dertil havde kongelig stadfæstelse, således som meddelt. Af den grund beder vi Dig, høje konge, indtrængende om og formaner Dig til at følge i Din nævnte kødelige broders og forgængers fodspor ved i ærbødighed for Gud og os og det apostoliske sæde at bestyrke og bekræfte nævnte privilegium ved kongelig godkendelse og ikke at tillade, at fornævnte kloster utilbørligt fortrædiges af disse kreditorer eller hvilke-somhelst andre i anledning af foranførte, men snarere at vise det en sådan kongelig gunst og nåde, at nonnerne, som samles der, med ro i sindet uafbrudt kan hengive sig til beskuelsen af det guddommelige, og Du som følge deraf gøre Dig fortjent til Guds og menneskers lovprisning. Men ordlyden af omtalte privilegium vides at være sådan²⁾.

1) jf. foregående brev. — 2) kendes ikke, er udeladt i den pavelige kopibog.

453 1322. 29. oktober. Nykøbing F.

Kong Kristoffer 2. fritager for fire år Broktoꝛp¹⁾ for afgifter og ydelser til kongen med undtagelse af retsbøder.

Original i Halmstad.

..... Givet Nykøbing Falster i det herrens år 1322 dagen efter de hellige apostle Simons og Judas' dag i vor nær-værelse.

1) nu Halmstad.

454 1322. 29. oktober. Nykøbing F.

Kong Kristoffer 2. tager Broktoꝛp¹⁾ i Halland under sin beskyttelse og giver byen privilegier.

Oversættelse fra 15. årh. i Halmstad byarkiv.

..... Givet
i Nykøbing på Falster i det herrens år 1322 på apostlene Simons og Judas'
dag under vort segl.

1) nu Halmstad, jf. nr. 453. — 2) den gamle oversættelse har: *skip reedh*.

1322.

459

Niels Torbensen skænker Næstved St. Peders kloster jordegods på Falster.

Næstved klostres registratur.

Niels Torbensen gav os $\frac{1}{2}$ mark skattejord i Nørre Alslev. Fremdeles hans gods i Tårup, nemlig 8 ørtug skattejord i Nørre herred. 1322. Se ovenfor d. 3.¹⁾

1) denne sidste bemærkning gælder en henvisning til et registreret brev af 1443, ved hvilket godset i Nørre Alslev mageskiftedes bort for en gård i Dyrlev.

Brevstoffets afgrænsning og ordning i amtsudgaven.

I hvert amtsbind meddeles fuldstændigt de breve, hvis *hovedindhold* vedrører de amter, som det pågældende bind omfatter. Af de breve, hvis indhold drejer sig om *andre* amter eller om *hele* riget, men hvis *udstedelse* er sket i en lokalitet indenfor bindets amter, eller hvor der i *vidnelisten* el. lign. forekommer personer, der angives at være hjemmehørende i de pågældende amter, meddeles et kort *referat* af brevets indhold (svarende til »Regesten« i rigsudgaven), endvidere brevets *steds- og datoangivelse*, samt evt. *vidnelisten*.

Ethvert i amtsudgaven optaget eller refereret brev er forsynet med *samme* løbenummer, som brevet har i *rigsudgaven*, således at dennes registre vil kunne bruges også til amtsudgaven.

Medens man i amtsudgaven vil finde alle breve af *lokal* interesse, må breve, der vedrører *hele* riget, søges i *rigsudgaven*.

Når et brev, der er optaget i et amtsbind, for at forstås må suppleres med et andet brev, der ikke vedkommer det pågældende amt, er dette andet brev medtaget i amtsbindet, men med stjerne foran løbe-nummeret; i sådanne »Stjerne-breve« kan man altså ikke vente at finde lokalt stof, der falder ind under amtsbindet.